

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

**ALGILANAN BABA TUTUMU VE BENLİK
SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nebahat SANCAR

121104105

Danışman Öğretim Üyesi:

Prof. Dr. Ayla OKTAY

İstanbul, Ekim 2016

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

**ALGILANAN BABA TUTUMU VE BENLİK
SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nebahat SANCAR

121104105

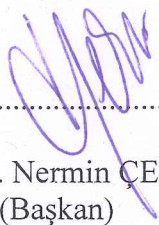
Danışman Öğretim Üyesi:

Prof. Dr. Ayla OKTAY

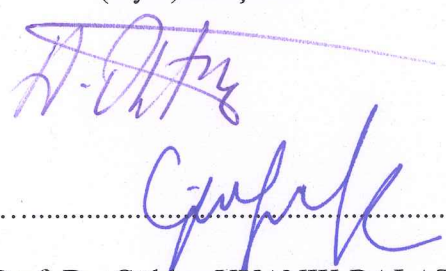
İstanbul, Ekim 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

04.11.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan Nebahat SANCAR'a ait" Algılanan Baba Tutumu ve benlik Saygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Gelişim Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Nermin CELEN
(Başkan)

.....
Prof. Dr. Ayla OKTAY
(Üye)danışman

.....
Prof. Dr. Gülden UYANIK BALAT
(Üye)

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Eğitimim boyunca sağladıkları eğitim ortamı ve kendimi geliştirmemdeki katkıları için başta değerli hocam Prof. Dr. Nermin ÇELEN olmak üzere, Prof. Dr. İhsan YILMAZ ve Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Programında görevli tüm öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Çalışmam süresince beni motive ederek yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren, önerileriyle bana ışık tutan, tezimin oluşumunda desteğini ve değerli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım sayın Prof.Dr. Ayla OKTAY'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tezimin genel yapısında, özellikle de istatistik kısımlarında bana gösterdiği ilgi ve yardımlarından dolayı sayın hocam Yrd.Doç.Dr. Zeynep Çiğdem ÖZCAN'a teşekkür ederim.

Çalışmamın başından sonuna kadar benim için her türlü fedakarlığı yapan, destekleyen anlayış ve sabır gösteren eşim Resul SANCAR'a teşekkürlerimi sunarım.

ALGILANAN BABA TUTUMU VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinde algılanan baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde İstanbul ilinde bulunan ve amaçlı örnekleme ile seçilen ilköğretim okulları 6. ve 7. sınıflarına devam eden 73 kız ve 82 erkek olmak üzere toplam 155 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların babalarının tutumuna ilişkin algıları Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların benlik saygısı düzeylerini değerlendirmek için Coopersmith (1967) tarafından geliştirilen ve Özoğul (1988) tarafından Türkçeye uyarlanan “Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde “t” testi, “varyans analizi” ve “LSD” testi “pearson çarpım momentler korelasyon” tekniği ve doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma analizlerinde $p < .05$ anlamlılık düzeyi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre algılanan baba tutumu ve benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları puan ortalamaları annelerinin eğitim düzeyine, babalarının eğitim düzeyine, annelerinin yaşına, babalarının yaşına ve ailenin toplam gelirinine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Algılanan baba tutumu ve benlik saygısı arasında ($r = .558$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca baba tutumunun öğrencilerin benlik saygısının yordayıcısı olduğu ($R^2 = 0.3111$, $p < .05$) bulgusuna erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baba Tutumu, Benlik Saygısı, Çocuk, Ergenlik

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED FATHER ATTITUDES AND THEIR SELF-ESTEEM

ABSTRACT

The objective of this research is to analyze the relationship between perceived father attitudes of primary school students and their self-esteem.

The study is designed with Relational screening model. The study group is composed of primary schools, located in the province of Istanbul in the spring term of 2014-2015 academic year. The research sample is the 6th and 7th grades of the schools, chosen by purpose sampling, with total number 155 students, consisting of 73 girls and 82 boys.

In the study, father attitudes are measured by "Parental Attitude Scale" which was developed by Kuzgun and Eldeleklioglu (2005) and self-esteem of students is measured by "Coopersmith Self - Esteem Scale" which was developed by Coopersmith (1967) and adapted by Özoğul (1988) and. In the statistical analysis "t-test", "analysis of variance", "LSD" test, "Pearson product moment correlation" techniques are used. In the research analysis $p < .05$ level of significance is chosen.

According to the findings of the study, there is no average score difference in father attitudes and self-esteem of students between gender groups and also class level groups. Depending on the education levels of mother and father, ages of mother and father and total family income, students perceived father attitudes and self-esteem scores average differs significantly. There is a positive relationship between perceived parental attitudes and self-esteem ($r = .558$). It was also found that father attitude was a predictor of self-esteem of students ($R^2 = 0.3111$, $p < .05$).

Key Words: Father Attitude, Self-esteem, Student, Adolescent

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.1. Tutum	3
1.1.1. Tutumun Tanımı.....	3
1.1.2. Tutumun Önemi ve Etkisi.....	4
1.1.3. Tutumun Öğeleri ve Özellikleri.....	5
1.1.4. Tutumların Oluşumu.....	6
1.1.5. Tutum-Davranış İlişkisi	7
1.2. Babaların Çocuklarına Yaklaşımları	8
1.2.1. Yaygın Olarak Görülen Baba Tutumları	12
1.2.2. Babaların Çocuklarına Yaklaşım Yöntemleri.....	17
1.3. Benlik	22
1.3.1. Benlik Kavramının Boyutları	23
1.3.2. Benlik Saygısı	26
1.3.3. Benlik Gelişiminde Sosyal Çevrenin Rolü	27
1.3.4. William James ve Maddesel Benlik Kavramı	27
1.3.5. George Herbert Mead; Toplumsal Benlik Kuramı	28
1.3.6. Carl Rogers ve Benlik Yapısı.....	29
1.3.7. Psikanalitik Görüş ve Devamındaki Görüşler	30
1.3.8. Okul Öncesi Dönem ve Benlik	33
1.4. Algılanan Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....	35
1.5. Algılanan Baba Tutumları ve Benlik Saygısı ile İlgili Yerli ve Yabancı Araştırmalar.....	36
1.6. Araştırmanın Amacı.....	47
1.7. Araştırmanın Önemi	48
YÖNTEM.....	50
2.1. Çalışma Grubu.....	50
2.2. Veri Toplama Araçları.....	52
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu	52

2.2.2. Baba Tutum Ölçeği	52
2.2.3. Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri(CSEI)	53
2.3. İşlem	54
BULGULAR	57
3.1. Öğrencilerin Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular	57
3.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	57
3.3. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	58
3.4. Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	59
3.5. Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	61
3.6. Anne Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular	62
3.7. Baba Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular	64
3.8. Ailenin Toplam Geliri Değişkenine İlişkin Bulgular	65
3.9. Algılanan Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular	67
3.10. Algılanan Baba Tutumunun Benlik Saygısını Yordama Düzeyi Bulguları	68
TARTIŞMA	69
KAYNAKLAR.....	78
EKLER.....	85

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

KISALTMALAR

- SS : Standart sapma
LSD : Least Significant Difference Testi

SİMGELER LİSTESİ

- \bar{x} : Aritmetik ortalama
n : Kişi sayısı
p : İstatistiksel önemlilik durumu ($p < ,05$ anlamlı; $p > ,05$ anlamlı değil)
r : İlişki katsayısı

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	50
Tablo 3.1 Öğrencilerin Algıladıkları Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	57
Tablo 3.2 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları	58
Tablo 3.3 Öğrencilerin Sınıflarına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları	59
Tablo 3.4 Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	59
Tablo 3.5 Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları.....	60
Tablo 3.6 Baba Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	61
Tablo 3.7 Baba Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları.....	62
Tablo 3.8 Anne Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	63
Tablo 3.9 Anne Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları	63
Tablo 3.10 Baba Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
Tablo 3.11 Baba Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları	65
Tablo 3.12 Ailenin Toplam Gelirine Göre Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 3.13 Ailenin Toplam Gelirine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları.....	66
Tablo 3.14 Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyon Değerleri	67
Tablo 3.15. Algılanan Baba Tutumunun Öğrencilerin Benlik Saygısını Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	68

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Birçok ihtiyacımızı karşıladığımız ve doyuma ulaştırdığımız en doğal ortam ailedir. Toplumun en küçük birimi olan ailenin çocuğun yaşamındaki önemi çok büyüktür. Gelecekte kendi yaşamına kendisi yön verecek olan bireyin biyolojik, psikolojik, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişim alanlarının temelini atıldığı ilk yer aile çevresidir. Ailenin birey üzerinde birçok etkisi bulunmaktadır. Çocuğun yetişmesi, disipline edilmesi ve birey kendi ayakları üzerinde durana kadar destek sağlanan bir çevre olması, ailenin temel fonksiyonları arasında sayılabilir. Sağlıklı bir birey, sağlıklı bir aile ortamında yetişecektir. Sağlıklı bir ailede ise her bireyin varlığı ve düşünceleri değerli olacak ve bireyin gelecekte kendini daha iyi yetiştirip daha sağlıklı düşünüp bu şekilde hareket etmesinde üst düzeyde destek sağlanacaktır. Böyle olumlu bir aile ortamında yetişen birey çevresine ve kendine olumlu bakacak ve olumlu bir benlik saygısı geliştirecektir.

Ülkemizle ilgili yayınlarda ülkemiz analarının aşırı koruyucu, babalarının baskılı olduğu genellikle gözlemlere dayanarak ileri sürülmektedir (Ekşi, 1990: 45). Bu durum çocuklarda bağımsız olarak kendi kararını verememe, çeşitli durumlar karşısında çözüm bulamama, kendisini ifade edememe gibi sorunlar doğuracaktır ve çocuklar kendi üzerlerinde bir baskı hissedip zorluklardan kaçacaklardır.

Çocuklar doğası gereği meraklı olup hareketlerinde bağımsız olma arzusu içindedirler. Düşüncelerini paylaşmada, seçim yapmada, soru sormada ve

istedikleri gibi davranmada özgür olmak isterler. Anne ve babalar onların bu hareketli yaşamlarını kendi disiplin yöntemleri ile yönlendirmeye çalışırlar. Bu disiplin yöntemleri çocukların özgüveni, benlik saygısı, sorumluluk duygusu ve problem çözme becerileri üzerinde olumlu yönde etki edebileceği gibi, düş kırıklığı, düşük benlik saygısı gibi olumsuz etkilere de neden olabilmektedir (Kutlu vd., 2007). Yapılan araştırmalar benlik saygısının pek çok bireysel değişkeni etkilediğini ve birçok değişkenden de etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bireyin sahip olduğu benlik saygısı onun okul ve iş yaşantısındaki başarısını, anne-baba ve arkadaş gibi çevresindeki bireylerle ilişkisini etkilerken, benzer şekilde bireyin yaşamındaki önemli kişilerin bireye karşı tutumlarının ve bireyin gündelik yaşamda elde ettiği başarıları ve başarısızlıklarının etkili olduğu görülmüştür. Bireyin bulunduğu sosyo-ekonomik düzeyi, doğum sırası, cinsiyeti, ebeveynleri ile birlikte kalıp kalmaması ve fiziksel özellikler gibi pek çok değişkenin de benlik saygısı üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran: Erkan ve Kaya, 2005: 4).

Hiç kuşkusuz benlik saygısı, insanın en çok değer verdiği anne babasının, kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır. Anne babanın ittiği, değersiz bulduğu, umursamadığı bir çocuğun kendine saygı beslemesi beklenemez. Benlik saygısı düşük bir kişi başta anne babası olmak üzere onun için önemli kişilerin, kendisini sevmediklerine, değer vermediklerine inanır. Çünkü sürekli etkileşim yoluyla çocuk kendisini anne babasının gözüyle görmeye alışır. Benlik saygısı kavramı; öğrenilmiş bir yaşantıdır, yaşam boyu devam eder (Günday, 2010).

Anne ve babaların kendi değer ve inançlarına göre değişik tutumları vardır. Anne-baba tutumları, sevgi, hoşgörü ve kabul etmeyi içine alan “demokratik tutum” ve sevginin gösterilmediği hoşgörünün olmadığı, reddetmeyi içine alan “otoriter

tutum” olmak üzere iki genel başlıkta toplanabilir. Demokratik anne-baba, çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına karşı duyarlıdır. Çocuğun davranışlarını ilgi ve anlayışla izler, onun iradesine ve sağlıklı uyumuna değer verir. Çocukları yaşına göre kendisiyle ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder. Önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır, onun görüşlerine değer verir. Dil alışverişine olanak sağlar. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Yavuzer, 1984). Otoriter ana-baba tutumu ise, çocuğa olan sevgisini bile çocuğu istenilen şekilde davrandıkça (şartlı) gösterir. Sevgiyi bir hediye olarak kullanır. İstenen davranışlarda çoğunlukla gelenek ve daha üst otoritelerce saptanmış kurallara uygun davranışlardır (Aktaran: Herken ve Özkan, 1996: 311).

1.1. Tutum

Çocuğun gözlenebilir davranışında açıkça görülen yaklaşma ve geri durma eğilimleri, daha sonra onun iç davranışının bir parçası olur ve objeler, olaylar ve fikirler üzerine pozitif veya negatif değerler vermeye başlar. Kabul etme ya da reddetme durumunda iç eğilimlerden bazıları tutum, diğerleri de ilgilere ve değerlere karşılık gelir. İlgilerin aktiviteler için tercihler olduğu, tutumların ise fikirlere ya da objelere pozitif yaklaşım veya bunlardan negatif geri durma olduğu söylenmektedir (Köklü, 1995).

1.1.1. Tutumun Tanımı

Tutum, bireye atfedilen bir eğilimdir. Bu eğilimin asgari şartı ise zihinsel değerlendirmedir. Fakat zaman içinde kişilerin geliştirdikleri tutumların çoğunda duygusal ve davranışsal öğeler de bulunur. Yani, tutumun gözlenen davranışlardan

yola çıkararak kişiye atfedilen bir eğilim olduğu bilinmektedir. Bu yüzden çocuğu incelerken tutum ara değişken olarak kullanılabilir (Kağıtçıbaşı, 1999: 102-106).

Cüceloğlu'na (1996) göre tutum, oldukça organize olmuş uzun süreli düşünce, duygu ve davranış eğilimidir. Tanımdan anlaşılacağı üzere, tutum bir bireye atfedilen ve onun bir nesneye ilişkin düşünce, duygu ve davranışlarına bir bütünlük, bir tutarlık verir. Bir bireye atfedilme ifadesi, tutumun gözle görülmeyen bir yaşantı olduğunu vurgular. Gerçekten de bir bireyin tutumlarını gözle görmemiz mümkün değildir. Ancak onun davranışlarına bakarak bir nesneye ilişkin tutumu hakkında fikir sahibi olabiliriz. Örneğin, bir bireyi x partisinin mitinginde görür, bu partiye oy vereceğini söylediğini işitirsek, bu bireyin söz konusu partiye ilişkin olumlu bir tutumunun bulunduğunu anlarız (Aydın, 2006).

1.1.2. Tutumun Önemi ve Etkisi

Anne ve babanın çocuğun psikolojisi ve yetişmesine yönelik etkisinin daha çocuk doğmadan başladığı söylenmiştir. Açıklamak gerekirse bebeğin doğumuna olan isteksizlik, bu bağlamda oluşan fiziksel sorunlar, ruhsal sorunlar, psikolojik sorunlar aileyi etkilediği gibi çocuğu da anne karnında etkilediği belirlenmiştir. Bu sorunların kısa değil uzun vadeli olması çocuğun geri kalan hayatında da olumsuzluklara sebep olacaktır. (Ekşi, 1990).

Tutum insanlar için her zaman etkili ve önemli bir kavram veya durum olmuştur. İnsanların çevrelerine uyum süreçlerinde yolu belirleyen ve sosyal birlikteliklerini kolaylaştıran kavram olan tutumun davranışlara etkisi ve duygu duruma yön verici etkisi olduğu bilinmiş ve kabul edilmiştir. (Tufan ve Güdek, 2008).

1.1.3. Tutumun Ögeleri ve Özellikleri

Her tutum farklı bir güce sahiptir. Bir tutumun gücü, üç ögesinin (zihinsel, duygusal, davranışsal) toplamı olarak düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 1999: 110). Ancak bu bileşenler birbirinden bağımsız olamazlar. Karşılıklı birbirini etkiler, birbirinden etkilenir ve çoğunlukla aralarında tutarlılık vardır (Aydın, 2006).

1.1.3.1. Bilişsel Öge

Tutum nesnesi hakkında sahip olunan tüm bilgi, görüş ve inançlar söz konusu tutumun bilişsel ögesini oluşturur. Bireyler, çevresi ile olan ilişkilerde bir bilgiler sistemi kullanmakta ve çevrelerinden gelen çoğu uyarıcıyı algılayabilmek için onları ilk önce gruplandırıp daha sonra bu gruplamaları birbiriyle ilişkilendirmektedirler (Baysal, 1981: 14).

1.1.3.2. Duygusal Öge

Bireyin tutum nesnesine karşı olan duygu ve değerlendirmelerini içermektedir. Birey olumlu tutumu olduğu bir nesneye karşı daha olumlu değerlendirmelerde bulunmaktadır. Öte yandan benzer şekilde birey olumsuz tutumu olan bir nesneyi olumsuz değerlendirecek ve bu nesneye ilişkin olarak da olumsuz duygular besleyecektir. Tutumun gerçek bir olgu ve olaydan ayrılan yanı onun duygusal bir yöne de sahip olmasıdır (Aydın, 2006: 295).

1.1.3.3. Davranışsal Öge

Belli bir uyarıcı grubundaki tutum nesnesine karşı bireyin gözlenebilen muamele eğilimlerini gösterir. Bu eğilimler sözlerden anlaşılabilceği gibi diğer hareketlerden de gözlenebilir. Burada duygusal ve normatif davranışı birbirinden

ayırmak gerekir. Duygusal davranım tutum nesnesinin insanların negatif ya da pozitif bir tutumla ilişkilendirilmesi sonucunda ortaya çıkar. Normal davranım ise doğru davranımların neler olduğu bağlamında görüşlere dayalı davranımdır. Birey, bağlı olduğu grup veya alt kültürde bir davranışı doğru olarak görülüyorsa, birey bu davranışı hoşuna gitmese de yapar (İnceoğlu, 2000: 18).

Duygusal öğe ve bilişsel öğenin etkisi değerlendirildiğinde, duygusal öğe bilişsel öğeye göre daha basittir ancak duygusal yönü ağır basan tutumlar daha güçlüdürler. Özellikle bireyin kendisi ile ilgili bir konuda ki olaylara karşı olan tutumlar daha çok duygu yüklüdürler (Baysal, 1981: 16).

1.1.4. Tutumların Oluşumu

Tutumlar, doğuştan gelmezler. Sonradan zamanla olabileceği gibi, dolaylı yolla da olabilmektedir. Tutumların oluşmasında ve değişmesinde anne-babaların, eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin çok büyük etkisi vardır (Tavşancıl, 2005).

Kağıtçıbaşı (1999)'na göre, insanlar doğarken tutum sahibi değillerdir, tutumları sonradan öğrenirler. Peki, insanlar belli konular, objeler ya da kişiler hakkındaki tutumlarını nasıl oluştururlar? Bu sorunun tek bir cevabı yoktur. Bir takım davranışlar kişilerin kendi tecrübelerine dayanırken, bazıları ise başka yerlerden kazanılır. Tutumlar genellikle şu yollardan elde edilir: doğrudan tecrübe, tecrübeleri geliştirme, taklit, sosyal öğrenme. Özellikle çocuklar, tutumlarının çoğuna evde ana-babanın tutumlarını taklit ederek sahip olurlar(Kağıtçıbaşı, 1999: 118-119).

1.1.5. Tutum-Davranış İlişkisi

Tutum değişikliğine karşı gösterilen ilgi, hemen tümüyle tutumların davranışları gerçekten etkilediği varsayımından kaynaklanmıştır. Bugüne kadar tutum ile ilgili yapılan araştırmalarında, tutumların davranışla birebir ilişkili olduğu ve sürekli olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ancak, tutum-davranış tutarsızlığını ortaya çıkaran araştırmalardan sonra, çok sayıda sosyal psikolog, tutumların niçin davranışları belirlemede sorunlar oluşturduğu ve hangi şartlar da davranışları belirlediği araştırılmış ve sonuç elde edilmeye çalışılmıştır.(Kağıtçıbaşı, 1999).

İnsanların her zaman tutumlarına uygun davranmadıklarını gözlenmektedir. Örneğin, trafik kurallarına harfiyen uyulmasını savunan bir sürücünün kırmızı ışıpta geçtiği gözlenmektedir. Aynı şekilde çevrenin kirlendiğini ve korunması gerektiğini savunan bir kişinin yerlere çöp attığı, tabiatı tahrip ettiği gözlenmiştir. Kesin olarak bu söylemlerimizin “tutum ile davranış arasında kesin hiçbir ilişki yoktur” şeklinde yorumlanmamalıdır. Bununla beraber günlük yaşamda insanların tutumlarına uygun davrandıklarını gösteren sayısız örnek bulmak da mümkündür (Hotaman, 1995: 13-16).

Tutumlar, davranışa yol gösteren ön eğilimler olarak düşünülebilir. Ama tutumların davranışlarımız üzerinde ne ölçüde etkili olduğu ve dolayısıyla tutumlarla davranışlar arasındaki bağın ne kadar kuvvetli olduğu sorularına verilecek cevaplar oldukça önemlidir. Bir bireyin sadece bir konudaki tutumu biliniyorsa, o konuyla alakalı davranış tahmin edilebilir mi? Ya da bir konudaki tutum tek başına davranış ortaya çıkarabilir mi? Bu soruların cevabı; davranış, tutum ve ortam etkileşimi sonucunda meydana gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999: 109-112).

1.2. Babaların Çocuklarına Yaklaşımları

İnsan, topluluk halinde yaşayan bir canlıdır ve başka insanlarla birlikte bulunma isteği içerisinde. İnsan yavrusu, biyolojik açıdan gözlenen özel durumu nedeniyle, yaşamını sürdürebilmek için, diğer türlerin yavrularına oranla, çok daha uzun süre anne-babasının doğrudan yardımına muhtaçtır. Bu kaçınılmaz durum, insan türünden canlıların bir arada yaşama, eğilim ve gereksinimlerini, özellikle de bağlanma ihtiyacını açıklamaktadır (Erkuş 1994).

Baba olma kavramını değişkenliğe uğratan ve babanın çocuğun eğitimindeki rolüne ilgi ve alakasının artmasına yol açan pek çok etken vardır. Bunlar; siyasi, standart ev yaşantısı ve ekonomik alandaki değişimlerin kadın-erkek rollerini etkilemesi, çalışan anne sayısının artması, kadının tam gün dışarıda çalışmasıdır. Özellikle batılı toplumlarda daha çok sayıda boşanmış ya da dul erkeğin tek başlarına çocuklarının bakım ve eğitim sorumluluğunu üstlenmeleri, geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi ve çekirdek aile içindeki bireylere düşen rol ve sorumlulukların değişmesi olarak özetlenebilir (Güngörmüş, 1995).

Bir insan anne ya da baba olduğunda gerek kendisini algılayış biçimi ve gerekse toplum içindeki yeri önemli değişikliklere uğrar. Tüm canlılar içinde yalnızca insan, çocuğunun sorumluluklarını yetişkinliğe ulaşana dek sürdürür ve ona kendi kalıtsal mirasının ötesinde bir kültür ve gelenek aşılar. Horney yazılarında, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirilebilmesi için temel koşulun ona sevgi, destek ve anlayış sağlayabilen bir ortamın varlığı olduğu görüşünü sıklıkla belirtmiştir. Horney'e göre çocuk ancak böyle bir ortamda, aşması gereken dönemleri bütünleyerek kendini geliştirir ve gereken dönemde anne babasından koparak ailesinin geniş toplum grubunda yerini alır (Geçtan, 2000:167).

Amato yakın zamanlarda yaptığı çalışmada çocukluk çağında baba ile yakın ve pozitif ilişkinin erişkinlikte kız ve erkeklerde eğitim düzeyi, iş hayatı ve psiko-sosyal uyumda pozitif etkileri olduğunu bildirmiştir (Amato 1994, Akt.; Erdoğan, 2004).

Babalarla ilgili çok fazla araştırma ve çalışma yapılan ülkelerden biri olan ABD’de geçmişten bu yana babalık rolünün dört türde bir değişim gösterdiğini vurgulayan Pleck (1987) 18-19 yy.ın başlarına kadar babanın görevinin büyük ölçüde ahlaki öğretimi yapma ve ahlaki yönden hataları ve sıkıntıları düzeltmekten sorumlu olmak olduğunu belirtmektedir. 19.yy. boyunca annenin rolü kademe kademe ve tutarlı bir biçimde artarken babanın çocuk üzerindeki doğrudan etkisi azalmaya başladı. Endüstrileşme döneminin ortalarında baba ahlak öğretmeni olarak değil, ekmeği kazanan kişi olarak kabul edilmeye başlandı (Lamb, 1987). 1940-65 yılları arasında babanın özellikle oğlu için cinsel model olma görevini üstlenmesine dikkat çekilmeye başlandı (Lamb, 1987). Bu yeni görüşte babanın çocuk eğitimine katılımı itekleniyordu ancak annelik ve babalık rolleri arasında kesin bir ayırım da söz konusuydu. 1970’li yıllardaki baba tipi ise doğuma katılan, bebeklik dönemindeyken de çocukla ilgilenen, yalnızca oyun oynamakla yetinmeyip çocuğun bakımına da aktif olarak katılan oğluya olduğu kadar, kızıyla da ilgilenen bir baba tipiydi (Pleck, 1987).

Tarihsel olarak birçok kültürde, erkekler çocuk bakımında aktif rol almamışlardır. Ancak bu durumun değişmeye başladığı görülmektedir. Babaların değişen rolleriyle birlikte toplumsal algı babalığa olan ilgiyi arttırmıştır. Geçmişteki erkeklerin çocuğun eğitimine direkt katılımını engelleyen sosyal standart ve beklentiler değişmektedir (McBride et al, 1990, Akt.; Poyraz, 2007).

Geçirdiğimiz hızlı toplumsal, ekonomik ve kültürel değişim, hiç kuşkusuz bizde de toplumun temel birimini oluşturan aile kurumunu, anne baba tutumlarını ve ulusal çocuk yetiştirme biçimimizi etkilemiştir ve etkilemeye devam edecektir (Ekşi,1990: 81).Babaların çocuklarla olan ilişkisi hala anne çocuk ilişkisinden daha kötü bir durumda olsa da, baba çocuk ilişki oranı eski kuşağa göre üçte biri oranında artış göstermiştir. Yine de çocukların babaya ulaşılabilirliği de eskinin yarısı kadar artmıştır (Pruett, 1998).

Anne babalar kendi kişiliklerine bağlı olarak çocuklarına karşı bir tepki örüntüsü geliştirirler. Bu örüntüler çocuğu destekleyici, ona güven verici, çocuğun değerli bir varlık olduğunu vurgulayıcı olumlu tutumlardan başlayarak, çocuğu aşağılayıcı, yargılayıcı, reddedici, olumsuz tutumlara kadar uzanmaktadır. Anne -babaların çocuklarına yönelik bu olumsuz-istenmedik tutumları, onların benliklerinin gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir (Erkan ve Kaya, 2005: 193).

Eğer çocuk açık ya da gizli bir biçimde itilmekte ve ancak katı beklentilere uyduğunda onaylanmakta ise yada belirli imgeyi gerçekleştirebildiğinde sevgi bulabiliyorsa, büyüklerin tutarsız tutumlarıyla sık karşılaşıyorsa, yetenekleri küçümseniyor ve daha başarılı olması bekleniyorsa, aşırı korunarak bağımlılığa zorlanıyorsa, başkaldırmanın kesinlikle engellendiği bir ortamda yetişmekteyse, kendini gerçekleştirilmeye giden yol kapanmış demektir (Geçtan, 2000: 169).

Parker, aşırı denetim ve baskının sevgi azlığı ile birlikte bulunduğu zaman çocukları olumsuz etkilediğini göstermiştir. Gene onun araştırmaları, ana babanın aşırı koruyuculuğu, çocukta ilerde duygusal problemlere ve depresyona yatkınlık yarattığını ortaya koymuştur. Sevgi azlığı çocuğun kendine saygı duygusunun gelişimini bozmaktadır (Ekşi, 1990: 45).

Anne-babaların çocuklarına yönelik davranışlarını belirleyen tutumlar araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Araştırmacılar anne -baba tutumlarını sınıflandırırken farklı yaklaşımlar benimsemektedirler. Bazı araştırmalarda anne-baba tutumları, “demokratik”, “otoriter”, ve “ilgisiz” olarak ele alınırken (Kuzgun,1972), bazı araştırmacılar tarafından ise sadece “demokratik” ve “otoriter” olarak iki anne-baba tutumunu çalışma konusu yapmışlardır (Bilal,1984). Diğer bir grup araştırmacılar ise daha özel tanımlamalar yapmaktadırlar. Bu tanımlamalar içinde katı-hoşgörlü tutum, koruyucu tutum (Eldeleklioğlu, 1996) gibi örnekleler bulunmaktadır (Erkan ve Kaya, 2005: 193).

Ailede anne ve babaların çocuklara karşı olan davranışları çocuklarda derin ve kalıcı izler bırakır. Çocuklarda özellikle kişilik gelişimi üzerinde etkisi bulunan aile büyüklerinin (anne, baba) davranışlarını ve yaklaşımlarını çeşitli otoriteler değişik noktalardan ele almışlar ve açıklamışlardır.

Yavuzer (1994), en yaygın anne-baba davranışlarını aşırı koruma, hoşgörlü sahibi olma ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme ve ocuk ayırımı şeklinde ele almıştır. Arı ve diğerleri(1995), anne-baba tutumlarını otoriter, serbest ve demokratik tutum olarak gruplamışlardır. Yörukoğlu (2000), ocuğa karşı tutumları baskıcı tutum ve davranış, aşırı hoşgörlü tutum ve yaklaşımlar, demokratik tutum ve davranışlar olarak ele almış ve incelemiştir (Aktaran: Aktaş, 2011).

1.2.1. Yaygın Olarak Görülen Baba Tutumları

1.2.1.1. Demokratik Baba Tutumu

Çocukların gelişimi için en uygun en iyi tutum demokratik anne baba tutumudur. Demokratik tutumu uygulayan anne babaların sergiledikleri davranışlar birbiriyle tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Bu tutumla belirli sınırlar içinde çocukların bazı şeyleri yapmasına izin verilir ve böylece onların sorumluluk duygusuna gerekli olan zemini hazırlanmıştır. Bu tür Anne ve Babalar çocukların gelişimine destek verdikleri gibi bütün çocukların zekâ ve yapabilecekleri şeylerin farklı olduğunu bilirler, bu bağlamda çalışmalar yaparlar (Sezer, 2010).

Ergen demokratik bir ortamda yetişse dahi bocalar. Ancak bocalaması büyük çalkantılar göstermez, ana, babaya karşı duygusal tepkiler ve çelişkili duyguları büyük boyutlara varmaz. Çatışmaların çoğu ev içinde kalır. Çatışmalar okul başarısını engellemez. Ergenin başkaldırması fırtınaya değil, kısa süren bir esintiye benzer. Ergen, Ana-babasından ayrı görüşler, düşünceler geliştirir, değişik beğeniler kazanır, ancak eve bağımlılığı sürer. Daha çok hak ve serbestlik istese de evin kurallarına uyar. Kullanmayı bildiği oranda özgürlük tanınacağını bilir. Kısacası gençlik çağının sonuna doğru, genç durulduğunda ana, baba ilişkisi eski ılımlı ve dengeli yoluna girer; gençlik çağı geride yıkıntı bırakmadan aşılmış olur (Yörükoğlu, 1987: 142).

Kulaksızoğlu'na göre; anne ve babanın temel davranışlarından biriside hoşgörü-sevgidir. Aile içinde sevgi gösterme davranışları açık olarak sergilenir. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar her anlamda kendisini geliştirmiş, kaliteli kişilik açısından

değerli, duygu ve düşüncelerini açıkça yerine getiren insanlar olmuşlardır (Kulaksızoğlu, 2002: 119).

Yapılan araştırmalar sonucunda demokratik bir ortamda büyüyen çocuklar zihinsel yönden olduğu kadar, kişilik gelişimi de hızlı ve sürekli olarak artar. Demokratik ortamlarda her ne kadar çocuğa tam özgürlük sağlansa da çocuğun kendini özendirme, kendini anlatma ve tecrübe kazanmaya yönelik güzel gelişmelerinin olduğu görülmüştür. Böyle bir ortamda yetişen, çocuk hareketli, korkusuz ve bağımsız olmaktadır (Özgüven, 2001: 219).

1.2.1.2. Otoriter Baba Tutumu

Yaygın olarak kullanılan tutumlardan birisidir otoriter tutum, anne ve babalar çocukların kişilik özelliklerini isteklerini dikkate almadan kendi sınırları çerçevesinde davranış göstermelerini beklerler. Çocuklar anne ve babanın isteği doğrultusundan ayrıldığı vakit ceza alırlar. Bu tutumu uygulayan ailelerde büyüyen bireyler düşündüklerini ifade edemeyen sinirli bir yapıda olurlar. Böyle ortamların çocukların bağımsız kişilik geliştirmelerini engellediği, özellikle erkek çocukların saldırganlık düzeylerini arttırdığı ve benlik saygısı düzeylerini düşürdüğü görülmektedir (Macoby ve Martin, 1983; Aktaran: Sezer, 2010).

Otoriter anne-baba tutumu sergileyen ailelerde; anne-babalar, kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve çocuğunun davranışlarını şekillendirmeye, denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Mutlak surette itaat ve saygı beklerler. Her türlü kararı, ana-babanın kendisi verir. Katı ve kesin düşünce tarzına yatkın olduğundan sözel iletişim bu ailelerde sıfırdır (Bilal, 1984: 45).

Bu tutuma sahip anne-babalar, çocuğun davranışlarını değerlendirmeye, kontrol etmeye ve biçimlendirmeye çalışır, çocuğun davranışlarına standartlar koyar. Çocuğun anne ve babasına itaat etmesinin bir meziyet olduğunu düşünür. Çocuğu sözlü olarak desteklemez, anne-babanın sözlerinin kabul edilmesi gerektiğine inanır. Ergenler de anne-babanın isteğinden farklı davrandıklarında dışlanacaklarını bildiklerinden ve cezalandırma korkusundan dolayı boyun eğler. Böyle ailelerde yetişen çocukların duygu ve düşünceleri daha çok bastırılır ve bu ailelerde yetişen gençlerde, öfke ve kızgınlık duyguları açık biçimde ifade edilmez (Kulaksızoğlu, 2002: 122).

Otoriter ebeveyn tutumları ile büyümüş çocukların otoriteyle baş edebilmek için baskıya boyun eğmekte ve istenilen davranış sınırları içinde kalmaktadırlar. Bu durum daha çok şiddetli cezaların uygulandığı ailelerdeki çocuklarda görülebilir. Bu çocukların çoğu yetişkin olduktan sonra da otoriteye sorgusuz olarak uymakta ve her ortamda gücü temsil eden her şeye karşı boyun eğmektedirler. Çoğunlukla dıştan denetimli olabilmekte; kendi ihtiyaçlarını görmezden gelmekte ve kendi kararlarının arkasında durmakta zorlanmaktadırlar (Alisinaoğlu, 2003: 97-105).

Otoriter bir aile ortamında yetişen çocuklardan boyun eğici, terbiyeli, uyumlu, edilgen ve kibar olması beklenir. Ancak böyle bir aile ortamı; bireyin bastırılmış, kendisini ortaya koyamayan bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Özguven, 2001: 219).

Sıkı eğitimi sürekli uygulamaya koyan ailelerde uygulanmakta olan çok sıkı disiplin kuralları ve sürekli olarak eğitim de ceza sitemine başvurulması çocuğun düşük özgüvenli, kaygılı bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olacaktır. Bunların yanı sıra anne-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan,

başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir” (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005: 67).

Otoriter tutum sergileyen anne-baba, çocuğu kendi düşündüğü bir kalıpta şekillendirmek ister. Çocuk her zaman kontrole maruz kalmaktadır. Lütfen kelimesini kullanmadan konuşması, kötü söz söylemesi ayıplanır. Bu tavırda yetiştirilen çocuk ya sessiz, uslu, küskün ve silik olur ya da isyankâr ve saldırgan olur. Ancak, her iki şıkta da içi hınç ve korku doludur. Verilen sorumlulukları yerine getirir, ama başında bir büyük olmadığı zaman şaşırır, kendi kendini güdemez (Sargın, 2001: 27).

1.2.1.3. Koruyucu İstekçi Tutumu

Bu tutumu sergileyen ailelerde çocuğa karşı sürekli koruma ve denetleme duygusu vardır Çocuk bu sebepten ötürü yaşayarak öğrenme hissini kaybeder bunun sebebi ise ailesinin yaptıklarını tekrar etmeye maruz kalmasıdır. Her anlamda yapılan müdahale sebebi ile bu tutumun uygulandığı ailelerde büyüyen çocuklar kendine güvensiz kendi başına karar veremeyen bireyler olarak yetişir. Kendilerine güvenme hususunda sıkıntılar ortaya çıkar ve öğrenme yetileri engellenir. Sonuç olarak ise dışarıya bağımlı bireyler yetişir (Navaro, 1989; Dökmen, 1996; Aktaran, Aktaş, 2011).

Anne babalar tarafından kullanılacak uygun davranışlar çocuklarıyla aralarında oluşacak çatışmaları çözecektir. Anne babaların kullandıkları tutum ve davranışlar çocukların başkalarıyla olan ilişkilerini geliştirmeyi etkilemekte, yaşamın ilerleyen

yıllarında onların kendilerinin kullanacağı yöntemleri öğrenmesini sağlamaktadır (Bailey, 2005; Aktaran: Aktaş, 2011).

Koruma-himaye etme, anne ve babaların normal bir davranışı olmasına rağmen, bu davranışı çocuğun gelişimini engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak “aşırı himayeci” olarak davranmak anlamına gelir. Bu tutumu sergileyen anne-baba, çocuğun gelişimine has özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde ona nasıl davranması, neleri nasıl yapması gerektiğini dikte eder” (Kulaksızoğlu, 2002: 120).

Anne ve babanın aşırı himaye tutkusu, bireye gerektiğinden çok fazla kontrol etme ve özen göstermesi anlamına gelecektir. Bu sebepten bireyler dışarıya bağımlı ve kendine güvensiz şekilde büyürler. Bu sorunlar çocuğun yaşamı boyunca ve süresince devam edeceğinden ötürü sosyal hayat açısından olgunluğu negatif yönden etkiler bireyin kendi kendisine yetmesine imkân tanımaz. Anne ve babanın bu tutumu çocuğun okul hayatını ve derslerini de son derece olumsuz etkiler (Yavuzer, 2003: 126).

Aşırı koruyucu bir tutumla yetiştirilen çocukların, ergenlik döneminde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu şekilde yetişen çocuklar yeterince girişimci olamaz ve bağımsız davranamazlar. Yeteneklerini açığa çıkarıp kendilerini gerçekleştiremezler (Başar, 1999).

Aşırı koruyucu aile ortamında yetişen çocukların, aile dışında sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri zor olur. Aşırı ölçülerde himaye edilme her durum ve şartta hoş görülmesi olmanın ortaya çıkardığı bağımlı ilişkilerde girişkenlik yeteneklerini geliştiremeyen bu çocukların özgüvenleri yetersizdir (Eldeleklioğlu, 2004).

Bu çocuklar kendileri karar veremez, başkalarına sormadan danışmadan bir şey yapamaz ve girişim yetenekleri zayıftır. El becerilerini geliştirebilecekleri ortam sunulmadığı için beceriksiz, sakar, dolayısıyla kendilerine güvenleri az olur. İsteklerini ağlayarak ister, verilene kadar ağlar, nazlanır veya inatçı olmaya yönelirler (Tola, 2003).

Böyle ortamda yetişen çocukta görülen en yaygın davranışlar ise; çocuğun aileyle sürekli birlikte olmak istemesi veya çocuğa ailenin sürekli bebek muamelesi yapmasıdır. Bu tür davranışlarının bir sonucu da aşırı hoşgörüdür. Aşırı koruyucu anne-baba tutumunun çocuk üzerindeki yansıması ise; çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Cüceloğlu, 1991).

Aşırı koruyucu tutumunun sergilendiği evde yaşayan çocukların benlik saygıları düşüktür. Bu tutumla yetişen çocuklar güvensiz ve tedirgindirler. Aşırı koruyucu bir ailede yetişen çocuklar içine kapalı, hata yapmaktan korkan ve reddedilme korkusu yaşanan bireyler olarak kalırlar. Bu çocuklar sürekli birilerinin varlığına ihtiyaç duymaktadırlar (Yörükoğlu, 1987: 138).

1.2.2. Babaların Çocuklarına Yaklaşım Yöntemleri

1.2.2.1. Aşırı Koruma

Anne ve babaların göstermiş olduğu tutum çeşitlerinin başında aşırı koruma hissi gelir. Aşırı koruma tutumu çocukta dışarıya bağlı sorunları olan kendine güveni olmayan bir kişi haline gelebilir. Bu durumda çocuğun hayatı boyunca devam edecek ve ileride kuracağı ailede de kendi yaşadıklarını çocuklarına uygulayacaktır (Yavuzer, 1984: 153).

Aşırı korunan çocuklar sevgiyi ancak ana-babalarına koşulsuz bir bağlılık gösterdiklerinde bulabilirler. İstenmeyen çocukların karşısı bu çocuklar ana-baba sevgisini ve onayını elde etme konusunda umutsuz değildirlir. Ne var ki karşılığını kendi kişilik haklarından vazgeçerek öderler. Yetişkinlik döneminde bu kişiler, sevilme, korunma ve kayırılma gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla insanlara her türlü çatışma ve sürtüşmeden kaçınarak, onları hoş tutmaya çabalarlar. Maslow'un deyişiyile "Eğer özü sürdürebilmek için tek yol diğer insanları yitirmek olursa, çocuk kendi özünden vazgeçmeyi seçer (Geçtan, 1992: 169).

1.2.2.2. Hoş Görülü Olma

Aile büyüklerinin çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, çocuklarının bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Böyle durumlarda çocuk evine yönelik bir birey olur. Eğer anne-babanın hoşgörüsü normal bir düzeydeyse, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder. Bu bağlamda aile çocuğa göstereceği hoşgörünün azlığını ya da çokluğunu ayarlamalıdır.

1.2.2.3. Aşırı Hoşgörü ve Düşkünlük

Çocuğa olan aşırı düşkünlük ve hoşgörü çocuğun bencil bir kişi olarak ortaya çıkmasına sebep olur. Bu şekilde yetişen çocuk sürekli hizmet bekleyen ve sürekli ilginin kendinde olmasını ister. Her şeyin kendileri çevresinde olmasını ister ve kendileri dışında gelişen durumları kabul etmezler. Yaptıkları her şeyin kendilerince doğru olduğunu düşünüp eleştirileri kesinlikle kabul etmezler.

1.2.2.4. Reddetme

Çocuğun beden ve ruhsal gereksinimlerini eksik bırakarak onu aileye düşmanca tavırlar ile beslemek şeklinde tanımlamak mümkün olabilir. Böyle bir ortam da büyüyen çocuk sinirli, asabi, duygusal kırıklıklar yaşayan, kendilerine ve etrafındaki bireylere özellikle kendinden daha küçük ve zayıf insanlara karşı düşman olan bir birey yetişir.

1.2.2.5. Kabul Etme

Anne ve babanın kabulü çocuğun yetişmesinde çok önemlidir. Çocuğun yetiştirilmesinde özellikle ilgi alanlarında yapılan iyileştirmeler ve çocuğun eğitimine karşı yapılan desteklemeler, daha sevecen, iş birlikçi, dost canlısı bir birey yetişir.

1.2.2.6. Baskı Altında Bulundurma

Anne veya babadan herhangi birisinin ya da her ikisinin baskısı altında olan çocuk, nazik, dürüst ve dikkatli davranmasına rağmen çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilir (Yavuzer, 1984).

Aile içinde kötü davranılan çocuklar okul çağında arkadaşlık kurmakta zorluk yaşarlar. Yapılan araştırmalar, bu çocukların diğer çocuklara göre daha saldırgan, güven duyguları düşük, sebatsız, çoğu kez uygun olmayan şekilde davranan kimseler olduklarını göstermiştir. Kötü davranılan çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan gelişmelerinde büyük aksaklıklar olduğu artık tartışma götürmez bir biçimde ortaya konmuştur (Cüceloğlu, 1999, Aktaran: Seydooğulları, 2008).

Böyle evlerde yaşayan çocukların benlik saygıları düşüktür. Güvensiz ve tedirgindirler. Ezilme, hor görülme ve istenmeme sonucu yaralanan benlik saygılarını kazanmak için çeşitli yollara başvururlar. Ergenlikten önce sinen, korkan bir çocuk ergenlikten sonra tüm baskı ve dayığa karşı başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan bir genç olup çıkar. Etkiye tepkinin olduğu bu çocukların ruh ve kişiliklerine saygı gösterilmesi gerekmektedir (Seydooğulları, 2008).

1.2.2.7. Çocuklara Boyun Eğme

Çocuklarının isteklerine ve onların davranışlarına boyun eğen aile büyükleri sorumsuz saygısız bir kişilik oluşmasında etkili olacaktır. Bu ailelerde egemenlik çocukta olduğu için saygısızlık oldukça fazladır. Aile çocuk ne isterse yapmak zorunda hissetmektedir. Bu durumda çocuğun toplumdaki aynı şeyleri beklemesine neden olacaktır ve çocuk bu durumdan zarar görecektir.

1.2.2.8. Çocuk Ayırma

Ben çocuk ayırmam hepsine eşit muamele gösteririm diyen ailelerin pek çoğunda çocukları kayırma birine fazla ilgi diğerine ilgisizlik ve kayırma sisteminin olduğu görülmüştür. Aslında anne-babanın dışında okulda çocuklara eğitim veren öğretmenlerin bile sınıfındaki çocuklara yaklaşımı öğrenci ayırmaları bile çocuklar üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Aile içinde çocuğu kız-erkek, büyük-küçük gibi okulda ise çalışkan-tembel şeklinde ayırmak oldukça yanlış olacaktır(Yavuzer,1984: 153-154).

1.2.2.9. Sıkı Tutum

Bu tür tutum uygulayan aileler çocuğu oluşturdukları kalıba göre büyütmeye çalışırlar. Çocuk sürekli gözetim ve denetim altındadır. En küçük yanlışları ve yaramazlıkları gözden kaçmaz, hemen bu yanlış konular hakkında çeşitli söylemler yapılıp, yanlış düzeltme yoluna gidilir. Çocuğun kurallara sıkı sıkıya uyması beklenir. Durum ve koşullar ne olursa olsun, ana-babaya boyun eğmelidir. Eğitimde ceza önde tutulmuş ve suçla orantısızdır. Ceza aileden aileye değişirse de amaç aynıdır; Çocuk ne pahasına olursa olsun yola getirilmelidir. Bu sistemde bir evde hoş görmemezlik sayısı fazladır. Çocukta yaşımdan daha büyük yaşta olgunluk beklenir (Yörükoğlu, 2000: 200-201).

1.2.2.10. Gevşek Tutum

Kimi aile yapılarında disiplin konusunda çok büyük eksiklik ve gevşeklikler görülür. Bu evlerde çocuğa sayısız hak tanınmış, çocuğun nerede durup nerede durmayacağı hakkında hiçbir şey söylenmemiştir. Neyin ne olduğu ve yanlışlar belirlense ve öğretilse bile bu konudaki tutum yok denecek kadar azdır. Çocuğun yanlışları söylenmediği gibi yapılan yanlışta destek vermede söz konusudur. (Yörükoğlu, 2000: 200-201).

1.2.2.11. Tutarsız Tutum

Kimi evde disiplin yok değildir, ancak ne zaman, nerede uygulanacağı belirsizdir. Ana babanın tutumu aşırı hoşgörü ile sert cezalandırma arasında gidip gelmektedir. Çocuk hangi davranışın nerede ve ne zaman istenmediğini önceden kestiremez. Tutumunu ana-babanın keyifli ya da öfkeli oluşuna göre ayarlamaya çalışır. Çocuk davranışın doğru ya da yanlışlığından çok ne zaman cezadan kurtulurum sorusuna

cevap arar. Kimi zaman ceza öyle beklenmedik bir anda gelir ki çocuğun başkaldırmasına yol açar. (Yörükoğlu, 2000: 200-201).

1.3. Benlik

Benliğin bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, kendilik ve şahsiyet olarak ta kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2011: 308). Benlik sözcüğü egoyu içine alır ve egodan daha geniş çerçeveli bir yapı olup egodan daha üst yapısal özellikler göstermektedir. Benlik bir bireyin toplam kişiliği anlamına gelmez, toplam kişiliğin bir parçası ve bölümünü kasteder. (Rosenberg, 1986, Aktaran: Korkmaz, 1996).

Benlik, bireylerin içlerindeki kendilerini gözetleyen, yargılayan, değerlendiren ve davranışlarını düzene koyup onları yöneten bir güçtür. Kendi kişiliklerine ilişkin kanıları ve kendi kendilerini görüş tarzlarıdır. Bireyin kendisiyle ilgili tutum ve inançlarını içeren benlik, kişinin ne olduğu konusundaki görüşlerinin yanı sıra, ne olması gerektiği ve ne olmak istediği konusundaki görüşlerini de kapsar (Öz, 2004: 94).Kişiliğin en önemli katmanı “Ben” ya da “Benlik” tir (Köknel, 1989).

İnsan davranışı karmaşık ve dinamik bir yapı olan kişilikten önemli ölçüde etkilenir. Kişilik ise, bir bireyi diğerinden ayıran birçok özellikten oluşur. Kişiliği biçimlendiren en temel özelliklerden biri de benlik olgusudur (Cevher ve Buluş, 2007).

Benlik (self) terimi psikolojide sık olarak kullanılan ve psikolojinin alt alanları ile psikolojik ekolde önemle üzerinde durulan bir kavramdır. Benlik geniş bir kavramsal sistem içerisinde, hiyerarşik olarak organize edilmiş yapıları kapsayan bir sistemdir (Korkmaz, 1996).

Adler benlik kavramını karar verme yetisi olan kişilerin hedefli yaşam sağlamaya çalışmaları olarak tanımlamıştır (Cevher ve Buluş, 2007).

Freud'un yapısal kuramına göre kişiliği oluşturan üç yapı sürekli olarak karşılıklı etkileşim halindedir. Bunlar; id, ego ve süper egodur.

- İd, İlkel Benlik, İlk Ben, İç Ben, Alt Ben: Bedende haz ilkesine dayalı ilişkisi bulunan, doyurulması istenen içgüdüsel tepkilerin ve karmaşaların uyanık olduğu düzeydir.
- Ego, Ben, Benlik: Bireyin ne olduğu, ne olmak istediği ve çevresinde nasıl tanındığı konularındaki bilinçli bölümü, başka bir deyişle, kişiliğin en önemli savunma düzenlerinin işlediği bölümdür.
- Süper Ego, Üst ben, Üst benlik: Bir bölümü benlikçe algılanan, ana baba ya da daha kapsamlı olarak toplumsal değer yargılarından oluşan benlik amaçları ve vicdan denen iki bölümü olan değerler sistemidir (Köknel, 1989: 4).

1.3.1. Benlik Kavramının Boyutları

Araştırmanın bu bölümünde benlik kavramının alt boyutları açıklamalarıyla birlikte incelenecektir.

1.3.1.1. Benlik İmgesi

Benlik imgesi bireylerin sahip olduğu zihni ve fiziki özelliklerin kendilerinde farkındalık yaratmasıdır. Bu sebeple de aile büyüklerinin çocuğa yönelik sözlü ya da daha farklı biçimlerde yaptırımları ile başlar. Çocuğun aile içerisindeki konumu,

sevilip sevilmemesi ya da farklı kelimelerle ifade edilmesi (akıllı, zeki, aptal vs.) onun kendisine ilişkin bir imge var etmesine sebep olur. Çocuğun zaman içerisinde yetenek ve yapabileceklerine dair özelliklerini öğrenmesi ile birlikte benlik imgesinin oluşumu hızlanır. Çocuğun gerçekte yaşadığı sorunlar, deneyimler bunların yanı sıra başından geçen olaylar benli imgesini oluşturmasında etkilidir.

1.3.1.2. İdeal Benlik Kavramı

Benlik imgesinin yerine oturması ile çocuk yavaş yavaş kendinde olması gereken ideal özelliklerin, davranışların farkına varır. Bu özellikler ve davranışların tümü genellikle toplum tarafından oluşturulmuş standart özellik ve davranışlardır. Örneğin yetişkinlerin gözünde çocuğun temiz ve düzenli olması önemlidir. Uslu ve zeki olmak da yine sahip olunması gereken önemli özellikler arasında sayılır. Çocuğun çevresiyle olan ilişkilerinin doğru olması ve sorumluluklarını bilmesi de önemli özelliklerdir (Pişkin, 2003).

Ben, benlik, kişilik çoğunlukla eş anlamlı olarak kullanılan kavramlardır. Kişiyi o kişi yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü, kişinin kendini nasıl görüp, nasıl değer biçtiğini anlatır. Benlik kavramı (self concept) insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi (Yörükoğlu, 2000: 69) olarak tanımlanır.

1.3.1.3. Çocuğun Benlik Kavramı

Doğduktan sonra ilk yıllarda çocuğun kendi dünyası, onun yaşantılarından oluşur. Çocuk kendi vücudunu etrafındakilerden ayıramaz ve bir bütün olarak görür; kişi büyüdükçe ve benliği yerine oturdukça kendi varlığına ait olan ve yaşamı arasında ayırım yapmaya başlar. Kendi kişiliğinin ve işlevlerinin bilincine vardıkça,

yaşadığı çevre içindeki varlığından ve işlevlerinden oluşan bir benlik geliştirmeye başlar. Benlik kavramının gelişimi, bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılayış biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreçtir (Cevher ve Buluş, 2007).

Çocuk, dünyaya geldiğinde kendisini diğerlerinden ayırt etme şansına sahip değildir. Doğumundan itibaren sosyal çevre ile sürekli etkileşim içinde olan çocuk, bu etkileşimler arttıkça, hem kendine hem de yakın çevresindekilerin onu nasıl gördüğüne ilişkin fikirler oluşturmaya başlamaktadır. Yani benlik, doğuştan var olan bir yapı değil, deneyimler sonucu elde edilen ve sonradan gelişen bir yapıdır (Cevher ve Buluş, 2007).

Benlik kavramının oluşmasında en önemli süreç çocukluk sürecidir. Bu dönemde yaşadığı olaylar şahısın kendi hakkındaki düşüncelerini oluşturur (Demoulin, 2000;Akt.;;Turaşlı, 2006).

Geçtan'a (2000) göre 'Çocuk öncelikle kendi etrafındaki büyüklerini gözlemleyerek (anne baba, büyük kardeşler), onların davranış ve tutumlarını oyun içinde taklit ederek, kendisi için önem taşıyan bu bireylerin davranışlarını kendinde benimseyerek bir başkasının rolünü oynamaktadır. Eğer anne – babadan gelen reddedici tutumlar çocuğun kendisini değersiz bulmasına neden olursa böyle bir yerde büyüyen çocuğun kendisi hakkındaki düşünceleri hiçbir zaman değişmeyecek ve olumlu olmayacaktır.

Bireyin kendisine ilişkin olarak oluşturduğu bu bilgiler informal etkileşimlerin ürünü olmakla birlikte, algılamaları ve bu yönde biçimlenmeyi belirleyen en önemli profesyonel ortamların formal olanlar olduğu da göz ardı edilemez. Çünkü çoğunlukla 5 – 6 yaşlarında okul öncesi eğitim ile birlikte birey eğitsel, kişisel ve

mesleki eğilim ve özelliklerini biçimlendirecek, bunlara yön verecek ve yıllar boyu sürecek bir akademik süreç içine girer. Böylece, bu ortamlardaki yaşantıları yoluyla benlik görüşünü oluşturan birey, bu oluşumu her türden davranışını sergilerken kullanır (Cevher ve Buluş, 2007).

1.3.2. Benlik Saygısı

Özsaygı, bireyin benlik imgesi ile zamanla oluşturduğu ideal benliği arasındaki farkın ortaya çıktığını görmesidir. Yani bireyin kendisini nasıl anladığı ile nasıl ve ne olmak istediği arasındaki farkın boyutu bize o bireyin özsaygı düzeyini gösterir. Bu zaman zarfında kişinin bu boyutu nasıl değerlendirdiği ve bu boyuttan ne kadar etkilendiği önemli bir husustur. Benlik imgesi ve ideal benliğin gelişiminde görüleceği gibi, bireyin kendini nasıl gördüğü yani hali hazırdaki benlik imgesi ile ulaşmayı arzuladığı ideal benliği arasında bir farkın olması kaçınılmazdır ve bu fark normal bir düşünce olarak kabul edilmelidir (Pişkin, 2003).

Kişinin benlik saygısının geldiği aile, yaptığı meslek, anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, anne-babanın sağ olup olmaması vb. etkenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Yörükoğlu, 1987).

Anne-baba davranışları ve yaptırımları, bireyin benliğinin oluşumunda ve kişiliğinin şekillenmesinde büyük önem taşır (Yavuzer, 1994: 34).

Benlik saygısı, çocukların temel gelişimsel dönüm noktası çevresinde oluşan karmaşık bir kavramdır ve temel kişilik gelişiminde çok önemlidir. Temel kişilik özellikleri, erken yaşlarda oluşur, fakat ergenlik yılları boyunca bu özellikler, değişebilir veya benlik kavramı değişimi veya etki çabaları aracılığıyla gelişebilir. Benlik kavramı ve benlik saygısının, 12-13 yaşındaki çocuklarda en yıkıcı olduğu

bulunmuştur. Hergovich, Sirsch ve Felinger, cinsiyet farklılıklarına ilişkin, erken ergenlik ve yetişkinlik yılları arasında, kız çocuklarında benlik saygısının azaldığını, erkek çocuklarda arttığını bildirmişlerdir (Kaplan, 2007).

Ergenin kimliği, çocukluktan sonra yaşadığı değişimler ile şekillenir ve normal yapısına kavuşur. Ergenliğin başlangıcındaki çocukların, kendi benlikleri üzerinde belirsizlik üzerinde bazı imgeleri vardır. Ergenlik, benlik oluşumunda çok önemli bir evredir ve ergen bu dönemde ‘ben kimim?’, ‘hangi hareket doğru?’, ‘nasıl davranmalıyım?’ sorularına cevap arar. Ergenlerin değer yargıları ve ahlaki durumu; anne-babasının, akranlarının ve etrafındaki yetişkinlerin değer yargıları ve ahlaki durumlarından etkilenir (Kulaksızoğlu, 2010: 118).

Ergenin bağımsızlığını kazanması, anne-baba tutumlarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir. Ergenlik çağındaki çocuklarına otoriter tavır göstererek karar verme stratejisi gelişmemiş olan ailelerin çocuklarının özerk karar alıp, bağımsız olmaları bazen ileri yaşlarla birlikte gerçekleşmektedir (Aydın, 1997: 168).

1.3.3. Benlik Gelişiminde Sosyal Çevrenin Rolü

James, bu şekilde iç ve dış faktörlerle belirlenen benliğin, sosyal ilişkilerde ve sahip olunan mallarda meydana gelen değişikliklere ve anıların doğasındaki yanılabilirlik ve yeniden yapılanabilme özelliğine bağlı olarak sürekli bir değişim içinde olduğunu da vurgulamıştır (Akt. Franzoi, 2003).

1.3.4. William James ve Maddesel Benlik Kavramı

William James’e göre benliğin dört yönü vardır ve insanlar kendilerini bunlardan biriyle veya birkaçıyla tanımlarlar.

- Maddesel Benlik (Material Self)
- Sosyal Benlik (Social Self)
- Ruhsal Benlik (Spritual Self)
- Saf Ego (Pure Self)

Maddesel benlik; kişinin sadece benliğini değil sahip olduğu bütün eşya ve cisimleri kapsar. Bunlar kişinin benliği için temel oluşturur. Başka bir söylemle maddesel benlik kişinin yakın çevresini ve dünyada sahip olduğu eşyaları kapsar. Sosyal benlik; bireyin başka insanların gözünde nasıl görüldüğü düşüncesidir. Aile benliği, kulüp benliği, işveren benliği, arkadaş benliği, sevgili benliği gibi gruplandırılabilir. Ruhsal benlik; kişinin yetenek ve yapabilecekleri hakkındaki kendi imgesi, tartışabilme yapabilecekleri ile ilgili duyguları, vicdan temizliği gibi kişisel duyguları içerir. James ruhsal benliği, bir kişinin herhangi bir durumu karşılamaya hazırlanmasındaki hareketlilik olarak görmektedir (Işıtan, 2005).

James, bu şekilde iç ve dış faktörlerle belirlenen benliğin, sosyal ilişkilerde ve sahip olunan mallarda meydana gelen değişikliklere ve anıların doğasındaki yanılabilme ve yeniden yapılanabilme özelliğine bağlı olarak sürekli bir değişim içinde olduğunu da vurgulamıştır (Akt.;Franzoi, 2003).

1.3.5. George Herbert Mead;Toplumsal Benlik Kuramı

Mead kuramını benliğin gelişimine odaklamıştır. Ona göre, sosyal etkileşim sırasında kullanılan sözel ve sözel olmayan sembollerin öğrenimi ve toplum içinde bir takım roller alma yoluyla oluşur. Mead' e göre çocukluk döneminde dilin kazanımı ve çocuğun oyunları esnasında başkalarının rollerini almaya başlamasıyla benlik gelişmeye başlar (Akt.;Franzoi, 2003).

Başlangıçta anne, baba ya da kardeş gibi belirli bir kişinin rolünü alan çocuklar bu sayede kendilerine ilişkin inançlar geliştirmeye başlarlar. Bu inançlar büyük ölçüde çocuğun, diğerlerinin kendisi hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin inançlarını yansıtmaktadır. Benlik bilişsel açıdan daha karmaşık bir hale geldikçe çocuk tepkilerini birçok bakış açısını göz önünde bulundurarak verebilir hale gelir. Son aşamada ise, kişi toplumun beklenti ve tutumlarını içselleştirmiş bir birey olarak tepkilerini bir bütün olan toplumun bakış açısına göre belirler. Mead'in "genelleştirilmiş diğerleri" olarak adlandırdığı bu son aşamada kişi tamamen şekillenmiş bir benlik haline gelir (Franzoi, 2003).

1.3.6. Carl Rogers ve Benlik Yapısı

Rogers, benlik kavramının oluşmasında bebeklik ve çocukluk dönemlerinde başkalarının bireye yönelik yaptıkları değerlendirmelerin önemine değinmiştir. Benlik teriminin büyümesi, bireyin etrafı ile olan yaşantıları anladıklarına bağlıdır. Yaşantıları anlamada, etrafındaki ve etrafında olmayan insanların söylemleri önemli bir yer edindir. Çocuk ayrıca, önem verdiği kişilerin tutumlarını önemser ve onların değer verdiği davranışları gerçekleştirmeye, gerek vermediği davranışlardan ise kaçınmaya çalışır (Berkem, 1999, Akt.; Damarlı, 2006).

Carl Rogers, insan doğasını temelde olumlu ve yapıcı olarak kabul eden, insanın tek başına değerliliğini ve gücünü esas alan hümanistik (insancıl) yaklaşımın başlatıcısı ve temsil edenidir. Rogers gibi hümanistik yaklaşımı kabul etmiş psikologlar kişilik gelişimini açıklığa kavuştururken, benlik yapısı üzerinde durmaktadırlar (Erdem ve Akman, 2001).

1.3.7. Psikanalitik Görüş ve Devamındaki Görüşler

Freud, doğduğumuzda tek bir kişilik yapısının, alt benliğin (id) var olduğunu söylemiştir. Alt-benlik bireylerin sadece kendini düşünen kısmıdır ve sadece kendi istek ve duygularını tatmin etmeye çalışır. Alt – benlik, his temeline göre hareket eder, diğer bir deyişle herhangi bir fiziksel ve toplumsal sınırlamayı dikkate almaksızın, yalnızca kendi mutluluğunu sağlayacak işlerle uğraşır. Bebekler gördükleri bir nesne veya bir şeyi gördüklerinde ona doğru yönelirler. O nesne veya materyalin başkasına ait ya da kendisi için zararlı olması onun için hiç bir şeyi değiştirmez. O anki amaç o nesneye ulaşmak ve onu elde etmektir. Bireylerde bu refleksel hareket büyüdüklerinde de değişmez. Ancak sağlıklı bir yetişkin kişilikte alt-benlik, diğer bölümler tarafından denetim altında tutulur (Burger, 2006).

Çevreleriyle etkileşime geçen 2 yaş ve altı bireylerde, kişilik yapısının, ikinci kısmı gelişmeye başlar. Benlik (ego), gerçeklik ilkesine göre hareket eder. Yani benliğin birinci görevi, alt-benliğin istediklerini tatmin etmek; ama bunu hayata uygularken de içinde bulunulan durumun gerekçelerini de dikkate almaktadır. Zira alt-benliğin istedikleri genellikle toplumsal olarak kabul edilmeyen, bizi tehdit eder biçimde ortaya çıkmaktadır. Benliğin görevi ise bilinçaltında tutmaktır. Alt-benlikten farklı olarak benliğimiz, beynimizin bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı kesimlerinde serbestçe hareket edebilir (Burger, 2006).

Çocuk beş yaşına geldiğinde, kişilik yapısının üçüncü kısmı da oluşur. Üst-benlik (süper ego), toplumun, özellikle de aile büyüklerinin (anne, baba)değerlerini ve kesin olan yargılarını temsil eder. Üst-benlik, neyin yapabilecek ve neyin yapılamayacakları konusunda daha çok kısıtlamalar ve engeller getirir. Eğer arkadaşımızın evindeyken masanın üzerinde bir miktar para görürseniz, alt-

benliğiniz bu parayı almak ister. Benliğiniz yakalanmadan nasıl alabileceğinizi bulmaya çalışır. Parayı kimseye yakalanmadan almanın bir yolunu bulsanız bile st-benliğiniz bunu yapmanıza izin vermez. Para almak, yakalanmadan yapılsa bile, toplumun ahlaki değerlerine aykırıdır. st-benliğin bu durumda kullandığı birinci silah, suçluluk duygusudur. Buna rağmen, parayı alsanız bile büyük ihtimalle kendinizi sonradan kötü hisseder, birkaç uykusuz geçen geceden sonra parayı arkadaşınıza geri verirsiniz. Bu nedenle st benlik kavramı vicdan olarak da kabul edilir (Burger, 2006).

Freud “Gerçek dış dünyanın etkisi altında alt benliğin bir parçasının özel bir gelişme” gösterdiğini, “dış uyaranları algılayan ve aşırı uyaranlara karşı ruhsal yapıyı koruyan bir dış tabakadan”, giderek, özel bir yapı geliştiğini ve bu yapının “alt benlik ile dış dünya arasında bir arabulucu” görevini yüklendiğini ileri sürer. Ve bu gelişen yapıya benlik (ego) adını verir (ztrk, 2002).

Ego, kişinin dış dünya ve kendisi ile anlaşmasını ister. Freud, egonun bunu uygulayabilmek için vücudun sahip olduğu enerjinin bir kısmını kullandığını savunur. Vücut isteklerini her durumda yerine getirme peşindedir, oysa ego istekleri için sabırlı ve gerçekçi değerler geliştirir. Ego içgüdüsel zevkleri erteleyebilme yeteneğine sahiptir. Ego, kişilikte ani bir değişiklik değildir, adım adım hazlara sınır koyma, bazen acı veren düzenlemeler ve kendini alıştırmalarla ortaya çıkar. Benlik ve toplum arasında bir arabulucu görevi üstlenir (Bayhan ve Artan 2009).

Erikson, “İnsanın Sekiz Evresi”ni benlik gelişiminin aşamaları olarak tanımlamıştır. Her evrede benlik, belli bir takım gelişmeleri tamamlamakta; sorunları zmmekte ve evreye özgü bir psiko-sosyal dönemeci (psychosocial crisis)

atlatmaktadır. Erikson, her evrede benliğin karşılaştığı bir olumlu benlik ögesi, bir de bunun karşıtını belirtmiştir (Öztürk, 2002).

Erikson, gelişmeyi insan yaşamının tamamı olarak görmüş ve ergenlik evresinden sonraki evrelerinde bireyler kendi temel özelliklerini ve bunalımlarını açıklığa kavuşturmuşlardır. “İnsanın Sekiz Evresi” başlığı ile geliştirdiği dönemler kuramı, normal ve anormal kişilik gelişmesini açıklamaktadır (Öztürk, 2002).

İnisiyatife Karşı Suçluluk (3 – 6 Yaş): Çocuklar özgürlük kazandıktan sonra anne babadan daha kolay uzaklaşırlar. Erikson’a göre bu dönemin çatışması inisiyatife karşı suçluluktur. Buradaki inisiyatif sözcüğü heyecanlı, girişken, bir şeyler başarmak isteyen anlamlarını taşımaktadır. Bu dönem çocuğunun pek çok amacı olduğunu vurgular. Okul öncesi dönem çocukları pek çok yeni şeyi çözmeye, anlamaya çalışmakta; yaşlılarıyla bir şeyler yapmak istemekte ve yetişkinlerin de yardımıyla neler yapabileceklerini keşfetmektedirler (Bayhan ve Artan, 2009).

Özetle, çocukluğun 3 – 6 yaşlarında gelişen olumlu benlik ögesi girişim duygusudur. Girişim duygusu kendi başına ve özgür düşünmek, gelecek için hayal ve hedefleri oluşturmak bunlara ulaşmak için çalışmaktır. Bu dönemin en büyük tehlikesi aşırı suçluluk duygusunun gelişmesidir (Öztürk, 2002).

Fromm’a göre, çocuk, geliştikçe ve engellerinden kurtuldukça daha çok özgürlük arayışına girer. Bu sürecin iki görüntüsü vardır. Bunlardan ilki, bireyin bedensel, duygusal ve zihinsel yönlerden sürekli güçlenmesidir. Bu yönlerin her biri, kendi içinde güçlenirken, kendi aralarında da giderek birleşirler. Böylece, bireyin istemi ve mantığı tarafından yönetilen düzenli bir bütün ve örgütlenmiş bir yapı oluşur. Giderek gelişen bireyleşme sürecinin ve bunun sonucu ortaya çıkan benlik

yapısının sınırları, önemli ölçüde, toplumsal koşullar tarafından belirlenir. Bu konuda bireyler arasında önemli farklılıklar da olsa, her toplum normal bir bireyin aşamayacağı belirli bir bireyleşme sınırı koyar (Geçtan, 2000).

Adler, çocukluk dönemlerindeki iletişimler sonucunda kişinin kendine özgü bir davranış görüntüsü geliştirdiği görüşünü savunur ve buna yaşam şekili ismini verir. Bu kavram, bir anlamda, kişinin geliştirmiş olduğu yaşam tasarısıdır. Bireyin, amaçlarını, kendisine ve dünyasına ilişkin görüşlerini ve amaçlarına ulaşabilmek için edindiği alışılmış davranışları içerir. Adler, insanın, yaşadığı çoğu duruma karşı giderek tek ve genel bir örüntüsü geliştirdiğinden söz eder. Yazılarında çok iyi açıklanmamış olmakla birlikte, genel tepki kavramı, benlik ya da ego, kişilik, genel tutum, sorun çözümünde kullanılan genel yöntem vb. kavramlarla eşanlam taşımaktadır (Geçtan, 2000).

Kağıtçıbaşı (1999), bu iki tür benlik yapısına üçüncü bir yapı eklemiştir: Özerk-ilişkisel benlik. Bu benlik yapısı hem ilişkisel eğilimi hem de özerkliği içinde barındırır. Bu tür benlik, toplulukçu kültüre sahip toplumların gelişmiş kentsel bölgelerinde, kuşaklar arası maddi ilişkilerin azaldığı, buna karşılık duygusal bağlılıkların kaybolmadığı aile modelinde gelişmektedir.

1.3.8. Okul Öncesi Dönem ve Benlik

2-6 yaş arasında ki ilk evrede kişi sosyal ilişkilerin nasıl kurulduğu, evin dışındaki insanlar ile özellikle kendi yaşlıları ile nasıl ve ne şekilde beraber olunacağını öğrenmeye başlar ve işbirliği ve uyum duygusu gelişir (Yavuzer, 2010). Okul öncesi dönemde benlik kavramı kişinin dış görünüşünden çok daha fazla detaydan oluşur. Okul öncesindeki bir çocuğun kendisi ile ilgili algıları yıllar boyunca,

kişilik bilgisi, fiziksel özellikleri, yapmayı sevdiği ve iyi olduğu etkinlikleri, sahip olduğu şeyleri ve diğerleri hakkında edindiği bilgileri içerir. Bu bilgileri tanımlarken, arkadaşlarının kim olduğu, yaşadıkları yer, sahip oldukları şeyler, yetenek, yaş ve cinsiyete dayalı belli gruplara dahil olmalarına göre sınıflandırma yapan, bu yaştaki çocuklar için genel bir konu olan kendini tanıma teması artık bir olgu olarak karşımıza çıkar (Bukato-Daehler, 1992, Akt.;Turaşlı, 2006).

Okul öncesi evresindeki çocukların kendileri ile ilgili düşünceleri sadece gözlenebilen davranışları ile sınırlı değildir. 3,5 yaş civarındaki çocuklara davranışları ve duyguları ile ilgili sorular yöneltildiğinde kendi karakterleri ile ilgili yorum yapabilmektedirler. Örneğin kendilerini; “arkadaşlarımla oyun oynamaktan mutlu olurum” gibi tanımlayabilirler (Işıtan, 2005).

2 – 6 yaş arasında yaşanan tecrübeler, öz-yeterlilik ve öz-saygının yani genel benlik kavramının temelini oluştururlar. Bu açıdan benlik algısının sağlıklı oluşumunda ebeveynlerin, bakıcıların, diğer aile bireylerinin, öğretmenlerin, komşuların ve hatta televizyonun rolü vardır. Çocuğun yaşı büyüdükçe benlik algısı bir dereceye kadar kararlılık gösterme eğilimindedir. Fakat ilgisiz bırakılırsa sonunda depresyona, intihara, isyana ve ahlak dışı davranışlara sebep olabilir (Demoulin, 1997; Akt; Turaşlı, 2006). Bağlanmanın doğrudan şekil verdiği en kritik özellik benlik temsilleridir (Bretherton, 1985; Cassidy, 1988).

Bağlanma kuramına göre çocuklar erken yaşlardaki bağlanma ilişkileri temelinde kendilerinin ne kadar sevilebilir ve değerli olduklarına ve başkalarının gözündeki değerlerine ilişkin beklenti ve inançlarından oluşan, ‘benlik temsilleri’(içsel çalışan benlik modelleri) geliştirirler (Cassidy, 1999). Zamanla etkinleşen ve katı şemalara dönüşen bağlanma benlik temsilleri yakın ilişkilerdeki dinamikleri ve farklı

alanlardaki başarı beklentilerini doğrudan ya da dolaylı yoldan etkilerler. Erken dönemdeki bağlanma kavramı etkisini en çok benlik algısı aracılığıyla ileriki dönemlerdeki farklı bilerek, duygusal ve davranışsal alanlara taşır (Bretherton, 1985; Cassidy, 1988; Pietromonaco ve Barrett, 2000). Bu nedenle, Cassidy (1988) benliğin, "...çocuğun bağlanma figürü ile ilişkisinden çıkan etkilerin bağlanma figürünün olmadığı yıllara ve ortamlara taşınmasına aracılık eden temel bir mekanizma..." olduğunu ileri sürmektedir (Aktaran: Sümer ve AnafartaŞendağ, 2009).

1.4. Algılanan Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

"Bireyin içine geldiği ve ilk sosyal tecrübelerin ve hayata olan ilk adımların başladığı yer ailedir. Kişilik temellerinin atıldığı yerde ailedir. Ailenin sunduğu olanak ve çocuğa verdiği eğitim gelecek yıllar için önemli bir yer tutar(Ülküer ve Buz, 1988: 56). Ebeveyn kendi kişilik ve yapısına saygı duyar ve benlik saygısı üstün olursa bu bağlamda çocuklarda da benlik saygısının üstün olduğu görülür."(Yavuzer, 2003: 130).

Benlik saygısı erken yaşlarda ortaya çıkan ve yaş ile birlikte değişen bir yapıya sahiptir. Örneğin; 2 yaşındaki çocuk yap-boz oyununu tamamladıktan sonra annesine; "Bak anne yaptım" şeklinde ifade ile başarısını gösterir veya başardığında gülümser veya başarısız olduğunda memnuniyetsizliğini ifade eder. Bu gelişim süreci içerisinde kişinin benlik saygısı anne babadan olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu da benliğin güçlenmesinde etkili olmaktadır (Dilek ve Aksoy, 2013).

Santrock'a (1993) göre anne babanın ve arkadaşlarının ergen bireyle olan iletişimi ergenin bireyin benlik değerine katkı yapabilir. Özellikle aile desteği çocukların ve ergen bireylerin kendini tanımasında ve kendine değer biçmesinde önemli bir kavramdır. Ergen bireyin benlik değerini arttırmak için onların yeterli ve başarılı oldukları ya da olabilecekleri alana yönlendirmek, duygusal bağlamda destek ve sosyal onay vererek ergen bireylerin güven duygularının geliştirilmesi gerektiği uzmanlar tarafından belirtilmektedir”(Akt: Kulaksızoğlu, 2002: 115).

Gençler üzerinde yapılan araştırmalarda ailesi ile ilişkileri iyi olan, kararlara katılan kendilerine ve görüşlerine saygı duyulan ailelerde benlik saygısının yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçla şunu diyebiliriz; ailelerin bireyin çocuk yaştan başlayarak gençliği süresince onların aldıkları kararda yıkıcı değil yapıcı olması, bireyin benlik saygısını arttıracaktır (Razı vd., 2009).

Araştırmalarda çoğunlukla anne-babanın otoriter davranışları üzerinde durulmuş, bazı araştırmalarda demokratik ve ilgisiz boyut da tartışma içine alınmıştır. Araştırmalar genelde, “otoriter” ve “ilgisiz” ana-baba tutumunun çocukların benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği ve düşürdüğü, “demokratik” ana-baba tutumunun ise çocukların benlik saygılarını olumlu etkilediği yani yükselttiği ortak görüşünü taşımaktadır (Kuzgun, 2010).

1.5. Algılanan Baba Tutumları ve Benlik Saygısı ile İlgili Yerli ve Yabancı Araştırmalar

Ailedeki kararlara katılan bireylerin katılmayan bireylere göre benlik saygılarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Lise eğitimine devam eden öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada aile çevrelerinin gençlerin bağımsız kararlarını etkilemesinin

benlik saygısı arasında ilişki olduğunu ve bu konuda etkilenmeyen gençlerin benlik saygısı puanların daha yüksek olduğu bilinmektedir(İkiz, 2000).

Haktanır ve Baran (1998), yaptıkları araştırmalarda benlik saygısı ile aile tutumları arasında anlamlı ve kesin bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Demokratik tutum çocuğun yüksek benlik saygısına sahip olmasına neden olurken, tam tersi aile yapısında bu sayının düşük olduğu gözlemlenmiştir (Adana ve Kutlu, 2009).

Baybek ve Yavuz (2005) tarafından Muğla Üniversitesinde 8214 öğrenci üzerinde evrendeki temsil oranlarına uygun 820 öğrenci üzerinde Muğla Üniversitesi öğrencilerinin Benlik saygıları incelenmiş ve şu sonuçlar bulunmuştur.

- Kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı düzeyi düşmekte
- Anne eğitimi arttıkça benlik saygısının arttığı
- Annesi memur olanlarda benlik saygısının yüksek olduğu
- Subay, polis, müfettiş olanlarda düşük
- Aile tutumu demokrat olanlarda yüksek
- İlgisiz aile çocuklarında düşük
- Aile geliri arttıkça benlik saygısının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Coopersmith (1967), benlik saygısı gibi önemli bir ihtiyacı bütün boyutlarıyla sekiz yıl süren kapsamlı bir araştırmada ele alırken, ana-baba çocuk ilişkilerinin etkilerini de önemli bir değişken olarak incelemiş bulunmaktadır. Coopersmith, çalışmasını ilkokulun son yıllarına rastlayan sınıflarda yapmıştır. Araştırmasında bir benlik saygısı envanteri kullanarak öğrencileri bu envanterden aldıkları puanlara göre benlik saygısı düşük ve yüksek gruplar olarak örnekleme iki alt gruba ayırmıştır. Araştırmada ana-babaların eğitim anlayışlarını ve çocuklarıyla olan ilişkilerini

öğrenebilme amacıyla, anneler için soru listeleri hazırlamış ve ayrıca yapılandırılmış görüşme tekniğine de yer vermiştir. Bu çalışmalar sonucunda diğer bulgular yanında, ana-baba-çocuk ilişkileri açısından önemli sayılabilecek bazı bulgular elde edilmiştir (Aktaran: Kılıçcı, 2006).

Benlik puanları yüksek çocukların anne ve babaların çocuklarını kabul eden; çevreyi sadece çocuğuna göre düzenlemek ve onlara serbest yaşamı sunmakla birlikte onlara uymak zorunda kaldığı kesin ve belirli kurullar koyan; çocuklarının okul hayatında ve derslerinde beklentilerine uygun başarılarla kavuşacağına inanan ve bunun doğal olduğunu kabul eden anne ve babalar oldukları gözlenmiş ve bildirilmiştir.

Oysa benlik saygısı az olan anne ve babaların çocukları tam tersi durumda yetiştirildiği takdirde kendi anne ve babaları gibi olacakları öne sürülmüştür bu konuda yapılan çalışmalar bu tezin, bu önerenin doğruluğunu ispat etmiştir. Buradan sonuçla aile yapılarında gerekli eğitimi ve ilgiyi görmemiş bireylerin kendi çocuklarına da aynı etkiyi göstereceklerini söyleyebiliriz (Kılıçcı, 2006).

Rosenberg araştırmalarında düşük ve yüksek benlik saygısının sebeplerini araştırmış, 5000 ergen üzerinde incelemede bulunmuş ve sonuçta birçok vakada düşük benlik saygısı olmasının esas sebebinin sosyal hayat olduğu sonucuna varılmıştır. Ergenler ile yapılan karşılıklı konuşmalar da %65'nin bu çalışmada düşük benlik saygısı gösterdiği ve düşük benlik saygısına sahip olanlarında yalnız olduklarını söyledikleri bulunmuştur. Ergenlerde sosyal yalıtılmışlık ve düşük benlik saygısı, soğuk davranıştan değil, ebeveynlerin ilgisizliğinden kaynaklanmaktadır (Aktaran: Kızgın, 2010).

Ceral ve Dağ (2005) tarafından yapılan ergenlerde algılanan anne-baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları adlı araştırmaya KKTC 'inde öğrenim gören 275 kız ve 221 erkek olmak üzere 496 lise öğrencisi katılmıştır. Analizler 416 katılımcı üzerinden sürdürülmüştür. Araştırma sonuçlarına anne-babaların tutumları açısından bakıldığında, ebeveynlerini demokratik veya müsamahakâr olarak algılayan ergenlerin, ihmalkâr veya otoriter olarak algılayanlardan daha az genel psikolojik belirti gösterdiği diğer yandan yine bu gruplardaki ergenlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Balat ve Akman(2004)“Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında 482 lise öğrencisi incelenmiştir.Çalışmada;öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, cinsiyet ve devam ettikleri sınıfa göre değerlendirme yapılmış ve benlik saygısı incelenmeye çalışılmıştır. Bu sonuçta iki cinsiyet arasındaki benlik saygısı puan ortalamalarının yüksek olduğu ve buna nazaran cinsiyetler arasında fark olmadığı gözlemlenmiştir. Sosyo-ekonomik düzeylere göre benlik saygısı üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Her üç grupta da yüksek benlik saygısı olduğu görülmüştür. Farklı sınıflarda benlik saygısı puan ortalamalarında fark yaratmamıştır.

Duru (1995)'nün yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ana-babanın tutumu ile çocukların benlik saygısında arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ana-babasının tutumunu demokratik olarak belirten öğrencilerin puanlarının otoriter olarak değerlendiren öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Maşrabacı(1994)'nın yapmış olduğu bir araştırmaya göre şu sonuçlar elde edilmiştir.

A. Kişisel ve psikolojik değişkenlere göre;

- Fiziki görünümünden memnun olunca
- Kendilik kavramının sürekliliği arttıkça
- Aylık gelirini yeterli bulunca
- Eleştiriye duyarlılık azaldıkça
- Depresyon azaldıkça
- Somatik belirtiler azaldıkça, benlik saygısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer kişisel ve psikolojik değişkenler olarak alınan cinsiyet, barınak, okuduğu bölümden memnun olup olmama, hayalperestlik, insanlara güven, tartışmalara katılma derecesi ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

B. Sosyal Değişkenlere Göre:

- Flörtü olanlarda
- Karşı cinsten yakın arkadaşı olanlarda benlik saygısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer sosyal değişkenler olarak alınan arkadaş grubunun ve aynı cinsten yakın arkadaşın olup olmaması ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

C. Ailesel değişkenlere göre;

- Babayla ilişkiler arttıkça.
- Ailenin ekonomik düzeyi yeterli bulunursa benlik saygısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer ailesel değişkenler olarak alınan kardeş sayısı, doğum sırası ve ana baba ilgisi ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Torucu (1990), “13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması” adlı çalışmasında şu sonuçları elde etmiştir.

- Kalınan yer ve benlik saygısı arasında anlamlı herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.
- Cinsiyet ile benlik saygısı arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunmamasına rağmen araştırmaya katılan örneklem grubunda kız ve erkek öğrenciler arasında $p<0.01$ düzeyinde istatistiksel bir farklılık gözlenmiştir.
- Benlik saygısı ile doğum sırası arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.
- Annenin çalışıp çalışmama durumu ve sağ olup olmama ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Araştırmada babaları yönetici, emekli, serbest meslek olan öğrencilerin, benlik saygısı yüksek düzeyde çıkarken, babaları işçi, memur, tüccar, sanayici ve emekli olan öğrencilerin benlik saygısı orta düzeyde çıkmıştır.
- Babaların eğitim düzeyi arttıkça gençlere karşı davranışlarının daha olumlu yönde olduğu ve bu olumlu davranışların gençlerin benlik saygılarını ve kendini kabulünü olumlu yönde etkilediği söylenebilir.
- Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların benlik saygısı düzeyi de yükselmiştir.
- Anne-babanın birlikte olma ya da boşanmış olmaları ile benlik saygısı arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunamamıştır.

- Araştırmada yüksek benlik saygısına sahip öğrencilerin, babalarının tutumlarını demokratik olarak nitelendirdikleri gözlenmiştir.

Gecas (1986)'ın ebeveyn davranışı ve ergenlerde benlik saygısı üzerine yaptığı bir çalışmada velilerin belirtmiş olduğu ebeveynlik davranışları ile çocukların ebeveyn davranışlarını algılayışı, bu ebeveyn davranışlarından her birinin çocukların kendilerini; özellikle kendine yetebilme, özdeğer ve genel benlik saygısı açısından değerlendirmelerindeki etkisi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma anne, baba ve geç ergenlik dönemindeki (17-19 yaş) ergen bireylerin bir arada bulunduğu 128 aile baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Ebeveynlerin belirtmiş oldukları davranışlar(kontrol, destek ve katılım ölçekleri) ile çocuklarının bu davranışlarını algılamaları arasında küçük bir ilişki bulunmuştur. Çocukların bu davranışları algılayışlarına göre kendilerini değerlendirmeleri, bu davranışların ebeveynlere belirtildiği anlayışa göre daha kuvvetli olmuştur. Erkek çocuklarının benlik saygısı büyük ölçüde kontrol algısına bağlıyken, kız çocuklarında bu kavram destek ve katılım olgusuna bağlı bulunmuştur. Genel olarak ergenlerdeki benlik saygısı, anaç davranışlardan çok ebeveyn davranışlarının algılanmasına bağlıdır denilebilir. Yine şaşırtıcı bir şekilde, bu ebeveyn-çocuk ilişkisinin erkek çocuklarında benlik saygısını daha belirleyici olduğu kanısına varılabilmektedir.

Özkan (1987) tarafından yapılan “Benlik saygısını etkileyen etmenler” başlıklı çalışma Selçuk Üniversitesinde uygulamalı branşta iki ve sosyal branşa iki fakültenin birinci sınıf öğrencilerinden oluşan 550 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısının cinsiyet, anne babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi değişkenlerine bağlı olduğu görülmüştür. Kızlar erkeklere göre kendilerine daha fazla güvenmektedirler. Yaşla benlik saygısı arasında bir ilişki

bulunamamıştır. Anne-baba eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı gözlenmiştir. Ailenin gelir düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı gözlenmiştir.

Gecas (1972) ebeveyn davranışları ve ergen benlik saygısında bağlamsal çeşitlilikler adlı çalışmasında ergenlerin ifade etmiş olduğu benlik saygısı seviyesi ve ergen benlik saygısı ile belirli ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi referans alan bağlamsal çerçevelerin etkilerini incelemiştir. Referans çerçeveleri olarak beş bağlam tanımlamıştır. Bunlar; sınıf, aile, arkadaşlar, heteroseksüel ilişkiler ve yetişkinlerle ilişkilerdir. Ergen benlik saygısının, arkadaşlar arasında en yüksek, sınıfta ise en düşük olduğu görülmüştür. Referansların yalnızca yetişkin çerçevesi (yani aile, sınıf ve yetişkinlerle ilişkiler) incelendiğinde; ebeveyn desteği ve aşırıya kaçan bazı kontroller ve ergen benlik saygısı önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur.

Faunce (1984)'ın yaptığı bir çalışmaya göre benlik saygısında statünün etkilerinin çeşitliliği incelenmiştir. Veriler Michigan'daki lise öğrencileri ile görüşülerek elde edilmiştir. Bulgular, benlik kavramı ve çeşitli alanlarda edindiğimiz başarılar, sosyal düzende benlik saygısı edinmekle yakından ilişkilidir şeklindedir.

Kurşun (1998), tarafından “Elazığ'da iki farklı lisedeki öğrencilerin aile sorunlarının benlik saygısı üzerine etkileri” adlı çalışmada;

- Cinsiyet ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak bir farklılık gözlenmiş olmasına karşılık, yaş ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.
- Her iki okulda da kız öğrencilere ailenin önem verdiği gözlenmiştir. Kızlarda benlik saygısı yüksek, erkeklerde orta düzeyde çıkmıştır.

- Anne-babanın eğitim düzeyiyle benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne-babanın eğitim düzeyinin yüksek olması ailede soruna yönelik çözümlenmeleri kolaylaştırdığı gibi çocuğa davranmada daha demokratik olma, davranışın sonucunu kestirmede daha bilinçli olma, gençte benlik saygısı düzeyini olumlu ve yüksek düzeyde etkilemiştir.
- Kardeş sayısı ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Anne ve baba mesleği ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakıldığında anne mesleği ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmesine karşın baba mesleği ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Anne çocukla daha çok zamanını geçirmekte ve çocuğun benlik yapılanmasında anne, babaya göre daha etkili olmaktadır.
- Gencin eline geçen aylık harçlığın yeterli olup olmaması ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Gencin ihtiyaç ve isteklerini karşılamada asgari bir harçlık gerekmektedir. Gelir düzeyi düşük aileler çocuklarına hiç ya da yeteri kadar harçlık veremediği için ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu durum gençte değersizlik ve güvensizlik duygularına yol açmaktadır. Gençte aşağılık duygusu geliştirmektedir.
- Ailenin otoriter ve baskıcı tutumu ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Aile ortamında otorite ve baskının olması, aile içindeki gencin kendisini olduğu gibi ifade edememesine, otoriteye boyun eğmesi ile kendi benliğinin açığa çıkmamasına ve benlik bilincinin oluşmamasına neden olmuştur.

- İlişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık stres derecesi ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir.
- Sosyal etkinliklerde kısıtlılık ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Toplum olarak sosyal etkinliklerimiz yaşamımızda fazla bir yer tutmamaktadır.
- Ailede ekonomik sorunlar ile gencin benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmediği bulgularına ulaşılmıştır.

Ülkemizde yapılan çalışmalardan bir tanesi de Erzurum ili merkez liselerindeki ikinci sınıfa devam eden 225 kız ve 223 erkek 448 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmadır. Araştırma sonucunda öğrencilerde psikolojik belirtiler yönünden farklar bulunmuştur. En çok görülen belirti Depresyon (% 53.35) ikinci sırada olumsuz benlik (%18.30) görülmüştür. Kız ve erkek öğrenci gruplarının psikolojik belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer psikolojik belirtiler (Hostilite, Somatizasyon, Depresyon, Anksiyete) yanı sıra olumsuz benlik belirti düzeyi kız öğrencilerde erkek öğrencilerden daha yüksektir. Araştırmada otoriter ana-baba tutumu öğrencilerin olumsuz benlik belirti düzeyini pozitif yönde önemli ölçüde etkilerken demokratik ana-baba tutumu olumsuz benlik belirtisini negatif yönde anlamlı düzeyde etkilemektedir. İlgisiz ana-baba tutumunun ise olumsuz benlik belirtisi üzerinde önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Araştırmada sosyo-ekonomik düzeyin ana-baba tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Üst ve orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin ana-baba tutumları alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerininkine göre daha demokratiktir (Düzgün, 1995).

Haktanır ve Baran (1998) tarafından Ankara ‘da bulunan alt ve üst sosyo ekonomik düzeydeki dört lisenin ikinci sınıflarına devam eden toplam 299 genç üzerinde bir araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmada gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bazı değişkenlerin gencin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamasında farklılık yaratıp yaratmadığının ve benlik saygısı ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi de araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır. Araştırmada gençlere “Anne-baba tutum ölçeği” ile “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik-otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarında, sosyo-ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı saptanmıştır. Araştırma sonuçları gencin benlik saygısı ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Birçok çalışmada da görüldüğü gibi demokratik anne-baba tutumu gencin yüksek özsaygıya sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutum düşük özsaygıya yol açmaktadır.

İkiz (2000) tarafından 1999-2000 öğrenim yılında İzmir ilinde Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Devlet Lisesinde okuyan lise 2. sınıf öğrencileri üzerinde bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmaya 184 (87 kız ve 97 erkek) lise 2. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarında cinsiyete göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyo-ekonomik seviyelerine göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arası fark anlamlı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade eden öğrencilerin puan ortalamasının sosyo-ekonomik düzeylerinin orta ve düşük olduğunu ifade eden

öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik düzeyde olduklarını düşünmelerinin onların benlik saygısı düzeylerinde etkili olduğu söylenebilir.

Gençlerde benlik saygısını inceleyen Çuhadaroğlu (1985), 125 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 205 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, gençlerin benlik saygısınıcinsiyetlere göre incelemiştir. Benlik saygısının değişkenliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif mizaç, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler ve psişik izolasyon ile ilgilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda gençlerin benlik saygısı ortalaması orta düzeyde ama yüksek sınırına yakın bulunmuş, kız ve erkek öğrenciler arasında önemli bir fark saptanmamıştır(Aktaran: Dinç, 1992)

Ünüvar (2007), lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile kendine saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Konya ili Seydişehir ilçesindeki liselerde 1.2.3. sınıflardan oluşan 571 kişi üzerinde araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Yine kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada babaların tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne yaşı, baba yaşı ve ailenin toplam geliri ile çocukların

benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Çocukların algıladıkları baba tutumu ve özsayıları;

1. Hangi düzeydedir?
2. Cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
4. Anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
5. Baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
6. Anne yaşına göre farklılık göstermekte midir?
7. Baba yaşına göre farklılık göstermekte midir?
8. Aile toplam gelirine göre farklılık göstermekte midir?
9. Puanları arasında ilişki var mıdır?
10. Çocukların algıladıkları baba tutumu, özsayılarının yordayıcısı mıdır?

1.7. Araştırmanın Önemi

Benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireyler ile düşük olan bireyler arasında önemli bazı farklılıklar bulunmaktadır. Yüksek olan kişilerin okulda daha başarılı, sorumluluk sahibi, karar verirken olanaklarının farkında olan, davranışlarının sonuçlarının doğru tahmin eden, yeni şeyler denemeye meraklı, başkalarının ihtiyaçlarına karşı duyarlı, ilişkilerinde saygılı, çatışma süreçlerinde yapıcı çözüme ulaşmada etkili, çevresindekileri etkilemede yetenekli ve yaptıklarından memnun olan bireyler oldukları görülmektedir. Benlik saygısı düşük olan kişiler ise başkaları tarafından çok kolay yönlendirilen, kolay şekilde engellenmişlik

hisseden, anti sosyal davranışlara sahip, zayıf kişisel uyumu olan, yetenek ve ilgilerini yeterince kullanmayan özelliklere sahiptirler (Sezer, 2010).

Gerçekçi bir benlik algısına (yüksek benlik-saygısı) sahip bireylerin gelecekte beklenenleri gerçekçi ve ulaşılabilir hedeflerden oluşmaktadır (Taşgit, 2012).

Benlik saygısının kökenleri çocukluğa dayanır. Ergenlikte örgütlenir ve ergenlikten sonra artık bireyin yaşamının pek çok alanını etkileyecek olan bu özellik, büyük oranda kararlılık ve kalıcılık kazanır (Pişkin, 1997).

Ana babanın aile içi sosyal ilişkilerde demokratik bir yapıya sahip olmaları halinde çocuğun biraz daha rahat ve serbest yetiştiği, bu durumun çocuğa objektiflik kazandırdığı, tam tersine otoriter bir yapıya sahip olduğunda çocuğun pısrık, çekingen ve büyüdüğüde aynı düzeyde otoriter olduğu gözlenmektedir (Yörükoğlu, 2000).

Benlik saygısı yüksek olan bireyler daha yüksek bir ruhsal gelişime sahip olarak topluma katılırlar ve onu oluştururlar. Benlik saygısı bireyin düşünce ve davranışlarını da etkileyeceği için, bireyin içinde bulunduğu gelişim ve sosyalleşme ortamlarında ona yardım edecektir. Bu nedenle bireyin benlik saygısını etkileyen faktörlerin sorgulanması gerekli tedbirlerin alınması için önemlidir. Özellikle eğitim alanında benlik saygısını etkileyen faktörlerin belirlenmesi gelecekte benlik saygısı yüksek bireylerin yetiştirilmesi için gereklidir (Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2014). Bu nedenle yapılan bu çalışmada halen gelişimi devam eden öğrencilerin baba tutumlarının benlik saygısı ile ilişkisinin ortaya konması ve çeşitli değişkenler bakımından ele alınarak sorgulanması amaçlanmıştır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini belirleyen bir araştırma modelidir (Karasar, 2004). Bu çalışmada algılanan baba tutumu ile çocukların benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişki ve algılanan baba tutumunun çocukların benlik saygısı için yordayıcı olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları ve işlem alt bölümleri ele alınmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu 2014–2015 eğitim ğretim yılı bahar döneminde İstanbul ili, Anadolu yakasında bulunan ve amaçlı örnekleme ile seçilen çoğunluk olarak orta sosyo ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının devam ettiği Sabri Taşkın Ortaokulu, Kılıçaslan İlkretim Okulu ve Mahmut Kemal İnal İlkretim Okulu'nun 6' ncı ve 7' nci sınıfında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Öğrencilere ait demografik veriler Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1 ğrencilerin Demografik zelliklerine Göre Dağılımı

	Değişken	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kız	73	47,1
	Erkek	82	52,9
Sınıf	6.Sınıf	72	46,5
	7.Sınıf	83	53,5

Tablo 2.1devam

	Değişken	<i>n</i>	%
Anne eğitim durumu	İlkokul	34	21,9
	Ortaokul	41	26,5
	Lise	47	30,3
	Üniversite	33	21,3
Baba eğitim durumu	İlkokul	26	16,8
	Ortaokul	23	14,8
	Lise	62	40,0
	Üniversite	44	28,4
Anne yaşı	31-35 yaş	49	31,6
	36-40 yaş	56	36,1
	41-45 yaş	32	20,6
	46 yaş ve üstü	18	11,6
Baba yaşı	31-35 yaş	23	14,8
	36-40 yaş	52	33,5
	41-45 yaş	51	32,9
	46 yaş ve üstü	29	18,7
Aile toplam geliri	1000 TL altı	23	14,8
	1000-3000 TL	60	38,7
	3000-5000 TL	46	29,7
	5000 TL üstü	26	16,8

Araştırmada veri toplanan 155 öğrencinin % 47,1'i (73 kişi) kız ve % 52,9'u (82 kişi) erkek olup, % 46,5'i (72 kişi) 6.sınıf, % 53,5' i (83 kişi) 7.sınıftır. Bu öğrencilerin annelerinin % 21,9'u (34 kişi) ilkokul, % 26,5'i ortaokul (41 kişi), % 30,3'ü (47 kişi) lise ve % 21,3'ü (33 kişi) üniversite mezunu iken babalarının % 16,8'i (26 kişi) ilkokul, % 14,8'i (23 kişi) ortaokul, % 40,0'ı (62 kişi) lise ve % 28,4'ü (44 kişi) üniversite mezunudur. Öğrencilerin anne ve babalarının yaş gruplarına bakıldığında annelerinin % 31,6'sı (49 kişi) 31-35 yaş, % 36,1'i (56 kişi) 36-40 yaş, % 20,6'sı (32 kişi) 41-45 yaş ve % 11,6'sı (18 kişi) 46 ve üzeri yaşta iken, babalarının % 14,8'i (23 kişi) 31-35 yaş, % 33,5'i (52 kişi) 36-40 yaş, % 32,9'u (51 kişi) 41-45 yaş ve % 18,7'si (29 kişi) 46 ve üzeri yaştaadır. Örneklemeye alınan öğrencilerin ailelerinin % 14,8'i (23 kişi) 1000 TL ve altı, % 38,7'si (60 kişi)

1000-3000 TL arası, % 29,7'si (46 kişi) 3000-5000 TL arası ve % 16,8'i (26 kişi) 5000 TL üzeri aylık toplam gelire sahiptirler.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, Kişisel Bilgi Formu, Baba Tutum Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (CSEI) kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının birer örneği Ek-B'de verilmiştir.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, öğrencilerin demografik özellik olarak, cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, anne yaşı, baba yaşı ve aile toplam geliri bilgilerinin belirlenmesinde kullanılmıştır.

2.2.2. Baba Tutum Ölçeği

Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından geliştirilen Ana Baba Tutumları Ölçeği, algılanan anne baba tutumlarını Demokratik (15 madde), Koruyucu/İstekçi (15 madde) ve Otoriter (10 madde) olmak üzere 40 madde yoluyla belirlemektedir. ABTÖ likert tipinde bir ölçektir ve her madde 1 ile 5 arasında puan almaktadır. Demokratik, Koruyucu/İstekçi ve Otoriter tutumların her birinin puanları ayrı hesaplanmaktadır. Ölçeğin Demokratik alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.89, kararlılık katsayısı: 0.92, Koruyucu/İstekçi alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.82, kararlılık katsayısı: 0.75, Otoriter alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.78, kararlılık katsayısı: 0.79 bulunmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Araştırmanın amacına uygun olarak kullanılan ölçeğin kısa formu sadece babaların değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Ölçekte 1, 3, 5, 7, 9, 10, 12, 16, 18, 20 ve 24'üncü maddelerde beklenen yanıtlar “babama benziyor” olup, olumsuz ifadeler içeren diğer maddelerde ise beklenen yanıtlar “babama benzemiyor” dur. Beklenen yanıtlar 1, diğer yanıtlar 0 puan alır. Dolayısıyla bir kişinin maksimum baba tutumu puanı 26 olabilir. Puanların yüksekliği baba tutumunun olumlu, puanların düşüklüğü ise olumsuzluğu anlamına gelir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005) .

2.2.3. Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri(CSEI)

CSEI (Coopersmith Self Esteem Inventory) Coopersmith Benlik Saygısı envanteri araştırmada benlik saygısını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. İlk defa öğrencilerin benlik saygılarını ölçmek amacıyla Coopersmith (1967) tarafından geliştirilmiştir. Türkiye'de ise ilk defa Türkçeye uyarlanarak 1988 yılında Özoğul tarafından kullanılmıştır. Ölçek toplam 58 maddeden oluşmakta ve yaklaşık 10-15 dakikada yanıtlanabilmektedir (Güçray, 1989; Pişkin, 1997).

Ölçekte yer alan maddeler, benlik saygısını değil, kişilerin savunucu tutumlarını ölçmek için konulmuştur ve toplam puana dâhil edilmemektedir. Bu nedenle alt ölçek olarak analizlere de dâhil edilmemektedir. Ölçeğin kısa formu ise 25 maddeden oluşmaktadır (Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2014). Araştırmada ölçeğin kısa formu uygulanmış ve yanıtlama formu evet hayır şeklinde düzenlenmiştir. Kısa formdan sadece bütüncül özsaygı puanı elde edilir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .65 olarak bulunmuştur (Tufan, 1988).

Ölçekte 1, 4, 5, 8, 9, 14, 19 ve 20'nci maddelerde beklenen yanıtlar “evet” olup, olumsuz ifadeler içeren diğer maddelerde ise beklenen yanıtlar “hayır”dır.

Beklenen yanıtlar 1, diğ er yanıtlar 0 puan alır. Coopersmith 'in önerdiğ i gibi puanları 100'e tamamlamak için her bir maddeden alınan puanlar 4 ile çarpılmış tır. Dolayısıyla bir kiş inin maksimum benlik saygısı puanı $25 \times 4 = 100$ olabilir. Puanların yüksekli ğ i benlik saygısının yüksekli ğ i, puanların düşük lü ğ ü ise benlik saygısının düşük lü ğ ü anlamına gelir (Piş kin, 1997).

2.3. İş lem

Araş tırma Kasım 2014 ve Haziran 2015 tarihleri arasında yapılmış tır. Uygulama yapabilmek için İstanbul Valiliğ inden, İl Milli Eğitim Müdürlü ğ ünden ve belirlenen okul müdürlüklerinden gerekli izinler alınmış tır (EK-A), uygulamanın yapılacağı 3 devlet okulun seç iminde öğrencilerden tüm de ğ iş kenler için veri sağlayabilme özelliklerine dikkat edilmiş tir.

Çalış ma grubuna alınan okullarla gerekli koordine yapıldıktan sonra, planlanan gün ve saatlerde ilgili okullara gidilerek uygulama öncesi öğrencilere araş tırmanın amacı ile ölçeklerin yönergeleri ve sonuçların gizlili ğ ine ilişkin açıklama yapılmış tır. Kitapçık haline getirilmiş olan ölçme araçları, çalış mayaya katılmaya gönüllü olan 6 ve 7. sınıf öğrencilerine verilmiş tir.

Seç ilen okullardan alınan 200 öğrenciye anket uygulanmış tır ve doldurulması yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Tüm okullara uygulanan anketlerin toplanması sonucunda elde edilen 200 anket, kodlama iş lemine başlamadan önce birer birer gözden geçirilmiştir. Yapılan incelemede anketlerin 45 tanesi eksik veya hatalı doldurulduğ undan, de ğ erlendirme dış ı bırakılmış ve kalan 155 anket üzerinden iş lem yapılmasına karar verilmiş tir.

Baba Tutumu Ölçeğinin 2, 4, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 25 ve 26'ncı maddeleri ile Benlik Saygısı Ölçeğinin 2, 3, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24 ve 25'incimaddeleri olumsuz ifadeler içerdiğinden verilerin analizi işleminden önce ters olarak kodlanmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0programı ile yapılmış ve % 95 manidarlık düzeyi ile çalışılmıştır. Analizlerde uygun testin seçilmesinde parametrik testlerin varsayımları karşılandığından, analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Parametrik test varsayımlarına ilişkin uygulanan analiz sonuçları Ek-C'de sunulmuştur.

Verilerin analizi aşamasında, araştırmanın amaçlarına uygun olarak aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir:

Öğrencilerin algılanan baba tutumu ve benlik saygı düzeyleri farklılaşma durumunu;

- Cinsiyet değişkenine göre belirlemek için bağımsız gruplar t-testi,
- Sınıf düzeyine göre belirlemek için bağımsız gruplar t-testi,
- Anne eğitim düzeyine göre belirlemek için bir yönlü varyans analizi, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemede LSD testi,
- Baba eğitim düzeyine göre belirlemek için bir yönlü varyans analizi, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemede LSD testi,
- Anne yaş gruplarına göre belirlemek için bir yönlü varyans analizi, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemede LSD testi,
- Baba yaş gruplarına göre belirlemek için bir yönlü varyans analizi, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemede LSD testi,

- Ailenin toplam gelir düzeyine göre belirlemek için bir yönlü varyans analizi, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemede LSD testi uygulanmıştır.

Öğrencilerin algılanan baba tutumları ile benlik saygıları arasındaki ilişki düzeyini belirlemede pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Algılanan baba tutumunun öğrencilerin benlik saygısının yordayıcısı olup olmadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerden toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun bir biçimde verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı; öğrencilerin algıladıkları baba tutumu ve benlik saygılarını algılama düzeylerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere öğrencilerden toplanan verilere dayalı olarak hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1 Öğrencilerin Algıladıkları Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	\bar{x}	ss	Minimum	Maksimum
Baba Tutumu	155	17,32	3,91	8	26
Benlik Saygısı	155	67,69	13,72	32	100

Araştırmanın birinci alt problemi olan araştırmaya katılan öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeyleri ile ilgili elde edilen bulgulara göre baba tutumu ($n=155$; $\bar{x}=17,32$; $ss=3,91$) açısından öğrencilerin babalarını “yüksek” düzeyde olumlu algıladıkları, öğrencilerin benlik saygısını da ($n=155$; $\bar{x}=67,69$; $ss=13,72$) yine yüksek düzeyde algıladıkları söylenebilir.

Algılanan baba tutumu ve benlik saygısı ölçeğinde elde edilen diğer oranlar Ek-B’de sunulmuştur.

3.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.2’de yer almaktadır.

Tablo 3.2 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	p
Baba Tutumu	Kız	73	17,38	4,115	,183	,855
	Erkek	82	17,27	3,742		
Benlik Saygısı	Kız	73	66,74	14,281	-,813	,417
	Erkek	82	68,54	13,226		

Tablo 3.2’deki aritmetik ortalamalar, öğrencilerin cinsiyetlerine göre baba tutumu bakımından incelendiğinde, kız öğrencilerin ($\bar{x}=17,38$) erkek ($\bar{x}=17,27$) öğrencilerden, benlik saygısını algılama düzeyi bakımından incelendiğinde ise erkek öğrencilerin ($\bar{x}=68,54$) kız öğrencilerden ($\bar{x}=66,74$) daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Ancak Tablo 3.2’deki t-testi değerlerine göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında benlik saygısı ($t=0,183$; $p>.05$) ve algılanan babam tutum puanı ($t=-0,813$; $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Buna göre öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ve algıladıkları baba tutum düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

3.3. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı kapsamında sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygısı düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.3’de yer almaktadır.

Tablo 3.3 Öğrencilerin Sınıflarına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Sınıf	n	\bar{x}	ss	t	p
Baba Tutumu	6.Sınıf	72	17,24	3,858	-,256	,799
	7.Sınıf	83	17,40	3,975		
Benlik Saygısı	6.Sınıf	72	67,67	13,151	-,020	,984
	7.Sınıf	83	67,71	14,270		

Tablo 3.3'deki aritmetik ortalamalara bakıldığında algılanan baba tutumunda 6.sınıf ($\bar{x}=17,24$) öğrencilerin 7.sınıf ($\bar{x}=17,40$) öğrencilerin daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde benlik saygısında da 6.sınıf ($\bar{x}=67,67$) öğrencilerin aritmetik ortalaması 7.sınıf ($\bar{x}=67,71$) öğrencilerinden daha düşüktür.

Tablo 3.3'deki t-testi değerlerine göre de hem baba tutumunda ($t=-0,256$; $p>.05$) hem de benlik saygısında ($t=-0,020$; $p>.05$) ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel bakımdan anlamlı olmadığı. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeylerine göre benlik saygısı düzeyleri ve algılanan baba tutum düzeyleri benzerdir.

3.4. Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.4'de yer almaktadır.

Tablo 3.4 Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	ss
Baba Tutumu	İlkokul (1)	34	14,53	3,510
	Ortaokul (2)	41	16,95	3,563
	Lise (3)	47	18,17	3,547
	Üniversite (4)	33	19,45	3,563
Benlik Saygısı	İlkokul (1)	34	59,65	12,155
	Ortaokul (2)	41	67,32	12,772
	Lise (3)	47	69,11	11,845

Üniversite (4)	33	74,42	15,131
----------------	----	-------	--------

Aritmetik ortalamalara göre değerlendirme yapıldığında, algılanan baba tutumunda en düşük aritmetik ortalamaya anneleri ilkökul mezunu ($\bar{x}=14,53$) olan grubun sahip olduğu ve bu grubu sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=16,95$) mezunu, lise ($\bar{x}=18,17$) mezunu ve üniversite ($\bar{x}=19,45$) mezunu anneleri olan gruplar izlemektedir. Benlik saygısında da en düşük ortalamaya anneleri ilkökul ($\bar{x}=59,65$) mezunu olan öğrenciler sahiptir ve bu grubu yine sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=67,32$), lise ($\bar{x}=69,11$) ve üniversite ($\bar{x}=74,42$) mezunu anneleri olan gruplar izlemektedir.

Ortalamlar arasındaki farklılaşmanın istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını bulmada LSD testi kullanılmış ve bu hesaplamalarla ilgili bulgular Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.5 Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Baba Tutumu	Gruplar İçi	454,678	3	151,559	12,050	,000*
	Gruplar Arası	1899,193	151	12,577		
	Toplam	2353,871	154			
Benlik Saygısı	Gruplar İçi	3795,964	3	1265,321	7,588	,000*
	Gruplar Arası	25181,171	151	166,763		
	Toplam	28977,135	154			

* $p<.05$

Tablo 3.5'de yer alan değerlere göre hem algılanan baba tutumunda ($F(3, 151) = 12,050, p<.05$) hem de benlik saygısında ($F(3, 151) = 7,588, p<.05$) anneleri ilkökul mezunu olan grup ile annesi daha üst seviye bir öğrenim durumuna sahip olan diğer tüm gruplar arasında ve anneleri ortaokul mezunu olan grup ile annesi üniversite mezunu olan grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu

görülmektedir. Bir başka deyişle annenin eğitim durumu arttıkça çocuğun baba tutumunu algılama düzeyi ve benlik saygısının arttığı söylenebilir.

Bu durumun öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyinin baba tutumunu ve benlik saygısını kazanmalarında önemli etkisi olmasından kaynaklanabileceği ileri sürülebilir.

3.5. Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.6'da yer almaktadır.

Tablo 3.6 Baba Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	ss
Baba Tutumu	İlkokul (1)	26	14,77
	Ortaokul (2)	23	16,09
	Lise (3)	62	18,19
	Üniversite (4)	44	18,25
Benlik Saygısı	İlkokul (1)	26	59,69
	Ortaokul (2)	23	65,57
	Lise (3)	62	69,16
	Üniversite (4)	44	71,45

Aritmetik ortalamalara göre değerlendirme yapıldığında, baba tutumunda en düşük aritmetik ortalamaya babaları ilkokul mezunu ($\bar{x}=14,77$) olan grubun sahip olduğu ve bu grubu sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=16,09$) mezunu, lise ($\bar{x}=18,19$) mezunu ve üniversite ($\bar{x}=18,25$) mezunu babaları olan grup izlemektedir. Benlik saygısında da en düşük ortalamaya babaları ilkokul ($\bar{x}=59,69$) mezunu olan grup sahiptir ve bu grubu yine sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=65,57$), lise ($\bar{x}=69,16$) ve üniversite ($\bar{x}=71,45$) mezunu babaları olan öğrenciler izlemektedir.

Ortalamalar arasındaki farklılaşmanın istatistiksel olarak $p < .05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını bulmada LSD testi kullanılmış ve bu hesaplamalarla ilgili bulgular Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.7 Baba Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Baba Tutumu	Gruplar İçi	289,502	3	96,501	7,059	,000*
	Gruplar Arası	2064,369	151	13,671		(1-3)(1-4)
	Toplam	2353,871	154			(2-3)(2-4)
Benlik Saygısı	Gruplar İçi	2524,649	3	841,550	4,804	,003*
	Gruplar Arası	26452,487	151	175,182		(1-3)(1-4)
	Toplam	28977,135	154			

* $p < .05$

Tablo 3.7’de yer alan değerlere göre algılanan baba tutumunda, babaları ilkökul mezunu olan grupla babaları lise ve üniversite mezunu olan gruplar arasında ve babaları ortaokul mezunu olan grupla babaları lise ve üniversite mezunu olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F(3, 151) = 7,059, p < .05$). Benlik saygısında ise babaları ilkökul mezunu olan grupla babaları lise ve üniversite mezunu olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F(3, 151) = 4,804, p < .05$). Babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğun hem baba tutumunu algılama düzeyi hem de benlik saygısının arttığını söylemek olanaklıdır.

3.6. Anne Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında anne yaşı değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.8’de yer almaktadır.

Tablo 3.8 Anne Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Anne Yaşı	n	\bar{x}	Ss
Baba Tutumu	31-35 yaş (1)	49	15,92	3,679
	36-40 yaş (2)	56	17,50	3,766
	41-45 yaş (3)	32	18,19	3,805
	46 yaş ve üstü (4)	18	19,06	4,193
Benlik Saygısı	31-35 yaş (1)	49	63,10	12,865
	36-40 yaş (2)	56	66,79	12,943
	41-45 yaş (3)	32	72,50	12,516
	46 yaş ve üstü (4)	18	74,44	15,949

Aritmetik ortalamalara göre değerlendirme yapıldığında, algılanan baba tutumunda en düşük aritmetik ortalamaya anneleri 31-35 yaş aralığında ($\bar{x}=15,92$) olan grubun sahip olduğu ve bu grubu sırasıyla anneleri 36-40 yaş ($\bar{x}=17,50$), 41-45 yaş ($\bar{x}=18,19$) ve 46 ve üzeri yaş ($\bar{x}=19,06$) aralığına sahip olan gruplar izlemektedir. Baba tutumuna benzer şekilde benlik saygısında da en düşük ortalamaya anneleri 31-35 yaş ($\bar{x}=63,10$) aralığında olan grup sahiptir ve bu grubu sırasıyla anneleri 36-40 yaş ($\bar{x}=66,79$), 41-45 yaş ($\bar{x}=72,50$) ve 46 ve üzeri yaş ($\bar{x}=74,44$) aralıklarında olan gruplar izlemektedir.

Ortalamlar arasındaki farklılaşmanın istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını bulmada LSD testi kullanılmış ve bu hesaplamalarla ilgili bulgular Tablo 3.9’da verilmiştir.

Tablo 3.9 Anne Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları

Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
-----------	---------	----	---------	---	---

	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Baba Tutumu	Gruplar İçi	176,378	3	58,793	4,077	,008*
	Gruplar Arası	2177,493	151	14,420		(1-2)(1-3)
	Toplam	2353,871	154			(1-4)
Benlik Saygısı	Gruplar İçi	2638,773	3	879,591	5,043	,002*
	Gruplar Arası	26338,363	151	174,426		(1-3)(1-4)
	Toplam	28977,135	154			(2-4)

*p<.05

Tablo 3.9’da yer alan değerlere göre algılanan baba tutumunda, anneleri 31-35 yaş aralığında olan grup ile diğer tüm üst yaş grubuna sahip olanlar arasında($F(3, 151) = 4,077, p<.05$), benlik saygısında ise anneleri 31-35 yaş aralığında olan grupla, anneleri 41-45 yaş ve 46 ve üzeri yaş aralıklarına sahip olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır($F(3, 151) = 5,043, p<.05$).Anne yaş düzeyi arttıkça çocuğun hem baba tutumunu algılama düzeyi hem de benlik saygısının da arttığı söylenebilir.

3.7. Baba Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt amacı kapsamında baba yaşı değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.10’da yer almaktadır.

Tablo 3.10 Baba Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Baba Yaşı	n	\bar{X}	SS
Baba Tutumu	31-35 yaş (1)	23	14,61	3,823
	36-40 yaş (2)	52	17,25	3,492
	41-45 yaş (3)	51	17,71	3,976
	46 yaş ve üstü (4)	29	18,93	3,625
Benlik Saygısı	31-35 yaş (1)	23	58,43	14,409
	36-40 yaş (2)	52	66,85	11,543
	41-45 yaş (3)	51	69,41	12,945
	46 yaş ve üstü (4)	29	73,52	14,752

Aritmetik ortalamalara göre değerlendirme yapıldığında, algılanan baba tutumunda en düşük aritmetik ortalamaya babaları 31-35 yaş aralığında ($\bar{X}=14,61$) olan

grubun sahip olduğu ve bu grubu sırasıyla babaları 36-40 yaş ($\bar{x}=17,25$), 41-45 yaş ($\bar{x}=17,71$) ve 46 ve üzeri yaş ($\bar{x}=18,93$) aralığına sahip olan gruplar izlemektedir. Benlik saygısında da en düşük ortalamaya babaları 31-35 yaş ($\bar{x}=58,43$) aralığında olan grup sahiptir ve bu grubu sırasıyla babaları 36-40 yaş ($\bar{x}=66,85$), 41-45 ($\bar{x}=69,41$) yaş ve 46 ve üzeri yaş ($\bar{x}=73,52$) aralıklarında olan gruplar izlemektedir.

Ortalamalar arasındaki farklılaşmanın istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını bulmada LSD testi kullanılmış ve bu hesaplamalarla ilgili bulgular Tablo 3.11’de verilmiştir.

Tablo 3.11 Baba Yaşına Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Baba Tutumu	Gruplar İçi	252,192	3	84,064	6,040	,001*
	Gruplar Arası	2101,679	151	13,918		(1-2)(1-3)
	Toplam	2353,871	154			(1-4)
Benlik Saygısı	Gruplar İçi	3143,120	3	1047,707	6,124	,001*
	Gruplar Arası	25834,016	151	171,086		(1-2)(1-3)
	Toplam	28977,135	154			(1-4) (2-4)

* $p<.05$

Tablo 3.11’de yer alan değerlere göre algılanan baba tutumunda, babaları 31-35 yaş aralığında olan grup ile diğer tüm üst yaş grubuna sahip olanlar arasında ($F(3, 151) = 6,040, p<.05$), benlik saygısında ise babaları 31-35 yaş aralığında olan grupla, diğer tüm üst yaş grubundakiler arasında ve babaları 36-40 yaş aralığında olan grupla 46 ve üzeri yaş aralıklarına sahip olan grup arasında ($F(3, 151) = 6,124, p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Baba yaş düzeyi arttıkça çocuğun hem baba tutumunu algılama düzeyi hem de benlik saygısı artmaktadır denilebilir.

3.8. Ailenin Toplam Geliri Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı kapsamında aile toplam geliri değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba tutumları ve benlik saygıları düzeylerini gösteren aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 3.12’de yer almaktadır.

Tablo 3.12 Ailenin Toplam Gelirine Göre Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ailenin Toplam Geliri		n	\bar{x}	ss
Baba Tutumu	1000 TL altı (1)	23	15,39	4,755
	1000-3000 TL (2)	60	16,62	3,365
	3000-5000 TL (3)	46	17,78	3,608
	5000 TL üstü (4)	26	19,85	3,529
Benlik Saygısı	1000 TL altı (1)	23	59,83	16,732
	1000-3000 TL (2)	60	66,87	10,751
	3000-5000 TL (3)	46	69,48	13,263
	5000 TL üstü (4)	26	73,38	15,007

Aritmetik ortalamalara göre değerlendirme yapıldığında, algılanan baba tutumunda en düşük aritmetik ortalamaya toplam aile geliri 1000 TL altında ($\bar{x}=15,39$) olan grubun olduğu ve bu grubu sırasıyla aylık geliri 1000-3000 TL ($\bar{x}=16,62$), 3000-5000 TL arası ($\bar{x}=17,78$) ve 5000 TL üstü ($\bar{x}=19,85$) olan grupların izlediği görülmektedir. Baba tutumuyla paralel şekilde benlik saygısında da en düşük ortalamaya aylık toplam geliri 1000 TL altında ($\bar{x}=59,83$) olan grubun olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu grubu sırasıyla 1000-3000 TL arası ($\bar{x}=66,87$), 3000-5000 TL arası ($\bar{x}=69,48$) ve 5000 TL üstü ($\bar{x}=73,38$) grupları izlemektedir.

Ortalamlar arasındaki farklılaşmanın istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağını bulmada LSD testi ile hesaplanmış ve bu hesaplamalarla ilgili bulgular Tablo 3.13’de verilmiştir.

Tablo 3.13 Ailenin Toplam Gelirine Göre Algılanan Baba Tutumu ve Benlik Saygısı Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Baba Tutumu	Gruplar İçi	290,999	3	97,000	7,100	,000*
	Gruplar	2062,872	151	13,661		(1-3)(1-4)

	Arası					
	Toplam	2353,871	154			(2-4) (3-4)
Benlik Saygısı	Gruplar İçi	2453,266	3	817,755	4,655	,004*
	Gruplar Arası	26523,870	151	175,655		(1-2)(1-3)
	Toplam	28977,135	154			(1-4) (2-4)

*p<.05

Tablo 3.13’de yer alan değerlere göre algılanan baba tutumunda aile toplam geliri 1000 TL altında olan grup ile 1000-3000 TL aralığında olan grup arasında ve 1000-3000 TL arası olan grup ile 3000-5000 TL aralığında olan grup hariç tüm gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmaktadır ($F(3, 151) = 7,100$, $p < .05$). Benlik saygısında ise aile toplam geliri 1000-3000 TL aralığında olan grup ile 3000-5000 TL aralığında olan grup arasında ve 3000-5000 TL aralığında aylık geliri olan grup ile 5000 TL üstü geliri olan grup hariç tüm gruplar arasında ($F(3, 151) = 4,655$, $p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara göre ailenin aylık toplam geliri çocuklarının baba tutumu ve benlik saygısını algılama düzeylerini etkileyen bir değişken olduğunu söylemek olanaklıdır.

3.9. Algılanan Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı kapsamında algılanan baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişki düzeyleri Tablo 3.14’de yer almaktadır.

Tablo 3.14 Baba Tutumu ile Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyon Değerleri

	n	Benlik saygısı	p
		r	
Baba tutumu	155	,558	,000*

*p<.05

Tablo 3.14'deki değerlere göre baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki korelasyon incelendiğinde, aralarında pozitif yönlü ($r = .558$, $p < .05$) orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre babalarının tutumu daha iyi olan öğrencilerin benlik saygıları da daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.10. Algılanan Baba Tutumunun Benlik Saygısını Yordama Düzeyi Bulguları

Araştırmanın onuncu alt amacına yönelik algılanan baba tutumunun öğrencilerin benlik saygısını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 3.15' de verilmiştir.

Tablo 3.15. Algılanan Baba Tutumunun ğrencilerin Benlik Saygısını Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta (β)	t	p	İkili Korelasyon
Sabit	33,783	4,180		8,082	,000*	,558
Baba Tutumu	1,957	,235	,558	8,315	,000*	
R=0,558		R ² =0,311				
F (1.153)=69,137		*p<.05				

Tablo 3.15'deki değerlere göre yordayıcı değişken algılanan baba tutumu ile bağımlı değişken benlik saygısı arasındaki ilişkiyi tanımlayan regresyon katsayısının işaretine bakıldığında aralarındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Regresyon eşitliğinde yordayıcı baba tutumu ile birlikte, öğrencilerin benlik saygısına ilişkin varyansın % 31,1'ini ($R=0.558$, $R^2 =0.3111$, $p<.05$) açıklamaktadır. Bir başka ifade ile öğrencinin benlik saygısının düzeyi % 31,1'inin baba tutumundan, benlik saygısının bilinmeyen % 68,9'luk kısmı da başka değişkenlerden kaynaklandığı sylenabilir.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde öğrencilerden toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun bir biçimde verilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin babalarını yüksek düzeyde olumlu algıladıkları ve benlik saygılarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Buna benzer çalışmalar olan Kurşun'un (1998) "Elazığ'da iki farklı lisedeki öğrencilerin aile sorunlarının benlik saygısı üzerine etkileri" adlı çalışmasında ve Balat ve Akman'ın (2004) "Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışmasında 482 lise öğrencisi ile yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin benlik saygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile algılanan baba tutumları düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > .05$). Özyürek ve Temel Şahin (2005)'in araştırmasında olduğu gibi alanyazında benlik saygısının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bulgusuna elde eden çeşitli araştırmalar yer almaktadır. Balat ve Akman (2004) da lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı arasında anlamlı farkın bulunmadığını bildirmişlerdir. Ayrıca Ünüvar (2007), Çuhadaroğlu (1985), İkiz (2000), Maşrabacı (1994) ve Torucu (1990)'da araştırmalarında benzer bulgular elde etmişlerdir. Bu sonuç toplumumuzda ebeveynlerin artık çocuklara önceki yıllara göre daha az kız-erkek ayrımı yaptığı izlenimi verdiği söylenebilir.

Araştırmada sınıf düzeyi değişkeni ile algılanan baba tutumları düzeyleri ve benlik saygıları arasında farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$). Bu durum 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin birbirlerine yakın yaş gruplarında olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada anne eğitim düzeyi ile algılanan baba tutumları düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p < .05$). Özyürek ve Temel Şahin (2005) araştırmalarında anne eğitim düzeyinin yükseldikçe ebeveyn tutumlarının daha demokratikleştiği bulgusuna erişmiştir. Araştırmada anne eğitim düzeyinin, baba tutumunu etkilemesinin nedenleri olarak annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklara yaklaşımı daha demokratik olmakta ve baba çocukları disipline eden bir unsur olmaktan çıkmaktadır sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada anne eğitim düzeyi grupları ile benlik saygısı düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Maşrabacı (1994), Özkan (1987), Torucu (1990), Kurşun (1998), Baybek ve Yavuz (2005) tarafından yapılan araştırmada da, benzer şekilde anne eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı bulgusuna erişilmiştir.

Araştırmada baba eğitim düzeyi grupları ile algılanan baba tutumları düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Torucu (1990)'da 13-14 yaşlarındaki öğrencilerle yaptığı araştırmada babaların eğitim düzeyinin yükseldikçe gençlere karşı davranışlarında daha olumlu olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada baba eğitim düzeyi grupları ile benlik saygısı düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p < .05$). Torucu (1990) babaların eğitim düzeyi arttıkça gençlere karşı davranışlarının daha olumlu yönde olduğunu ve bu olumlu davranışların

gençlerin benlik saygılarını ve kendini kabulünü olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Kurşun (1998) ve Taşgit (2012)' de benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Araştırmada anne yaş düzeyi grupları ile algılanan baba tutumları düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p < .05$). Anne yaş düzeyi arttıkça algılanan baba tutumu düzeyi de artmaktadır. Özellikle araştırma verilerine bakıldığında 31-35 yaş grubundaki anneye sahip olan çocuklar ile 41-45 yaş ve 45 yaş üzeri anneye sahip çocukların arasındaki fark daha belirgindir. Bu durum iki şekilde yorumlanabilir. Öncelikle 31-35 yaş grubundaki anneler diğer gruba göre daha erken anne olduklarından olgunlaşma ve çocuğu yetiştirme biçimlerindeki deneyimsizlik bu farklılığa temel oluşturmuş olabilir. Bir diğer husus ise 31-35 yaş gurubundaki annelerin büyük olasılık ilk annelik deneyimi olması çocuk yetiştirirken, çocukların algılanan baba tutumlarını etkilemiştir. Bu bağlamda annelerin yaşı arttıkça çocukları yetiştirme biçimlerin farklılıklar olduğu düşünülebilir. Bu durumda çocukların algılanan baba tutumunu şekillendirmektedir.

Araştırmada anne yaş düzeyi grupları ile benlik saygısı düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). 31-35 yaş arası grup ile 41-45 ve 45 üzeri yaş gurubu arasında özellikle anlamlı farklılık daha dikkat çekicidir. Yukarıda da belirtildiği üzere erken anne olma ve muhtemelen ilk çocuk olmaları nedeniyle farklılıkların ortaya çıktığı düşünülmektedir. Anne yaş gruplarındaki farklılıktan kaynaklanan yetiştirme tutumları çocukların benlik saygısını da etkilemektedir. Çocukların kendisini beğenilme ve sevilmeye değer görmesini ifade eden benlik saygısı ne kadar yüksek olursa ileride sağlıklı yetişkinlere dönüşmeleri ihtimali o kadar yüksek olacaktır.

Araştırmada baba yaş düzeyi grupları ile algılanan baba tutumları düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Baba yaş düzeyi arttıkça algılanan baba tutumu düzeyi de artmaktadır. Baba yaşına göre çocuklardaki baba tutumlarına bakıldığında, en düşük algı ortalamasına 31-35 yaş arası babaya sahip olan çocuklar olduğu görülmektedir. En yüksek algı ise 41-45 yaş ve üzeri babaya sahip çocuklar olduğu görülmektedir. Bu durum baba yaşının artması ile çocuklara yaklaşım biçimlerinde farklılık olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Baba tutumu konusu ele alındığında, babanın çocuğa gösterdiği sevgi kadar, çocuğun davranışlarına uyguladıkları denetim ve disiplinin niteliğini de göz önüne almak önem kazanmaktadır. Çünkü kontrolsüz ve belirli kuralları olmadan sevgi göstermek Çocuğun kendinde, her şeyi yapma hakkını görmesine neden olabilmektedir.

Araştırmada baba yaş düzeyi grupları ile benlik saygısı düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Çocuğuna değer verip, bu değeri sevgiyle birlikte gösteren babaların çocuklarında benlik saygısı gelişmektedir. Yaş grupları bağlamında bakıldığında 31-35 yaş grubundaki babaların çalışma hayatındaki ve kariyer planındaki hızlı süreç çocuklara ayrılması gereken zamanın çoğunlukla iş için kullanılması nedeniyle, benlik saygısı nispeten daha düşük olan çocuklar olmasına neden olmaktadır. Benlik saygısı, bireyin kendisini ne ölçüde sevdiği, kabul ettiği ve kendisine ne ölçüde saygı duyduğu ile ilgili bir kavram olduğundan, babanın çocuğa yaklaşımı oldukça önemlidir. Baba yaşla birlikte deneyim kazandıkça çocukların benlik algılarına olumlu etkileri daha da artmaktadır.

Araştırmada ailenin toplam geliri grupları ile algılanan baba tutumları düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$).Düzgün (1995)'ün lise öğrencileri ile yaptığı

araştırmada elde edilen, sosyo-ekonomik düzeyin ana-baba tutumları üzerinde etkili olduğu, üst ve orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin ana-baba tutumlarının alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerinkine göre daha olumlu algılandığı bulgusu ile örtüşmektedir.

Araştırmada ailenin toplam geliri grupları ile benlik saygısı düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .05$). Kurşun (1998)' da yeterli düzeyde aile geliri olan ailelerde yer alan öğrencilerin benlik saygısının artmasının bir nedeninin, ortaokul yıllarında öğrenciler ihtiyaç ve isteklerini karşılamada asgari bir harçlığa ihtiyaç duymaları olduğunu belirtmiştir. Gelir düzeyi düşük aileler çocuklarına yeteri kadar harçlık veremediği için ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu durum öğrencilerde değersizlik ve güvensizlik duygularına yol açabilmekte ve aşağılık duygusuna geliştirebilmektedir. Benzer sonuca Özkan (1987), Baybek ve Yavuz (2005), Maşrabacı (1994) tarafından yapılan araştırmalarda da erişilmiştir.

Çocuğa yeterli harçlık verilmemesi ve buna bağlı çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanamaması gerekli araç gerecin alınamaması çocukta yetersizlik duygusunu ön plana çıkarabileceği gibi çalma davranışının oluşmasına da neden olabilir. İhtiyaçları karşılanmayan yada karşılanamayan çocuklarda akranları arasında daha geri planda durma ve pasif hareket etme gibi tutumlarda oluşabileceği gibi, daha sonrasında çocukta aileyi suçlayıcı tavırda ortaya çıkabilir. Bu durumda çocuk aile ilişkisinin bozulmasına neden olabilir. Bir başka nokta ise yetersiz harçlık alan yada hiç almayan çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için illegal yollara başvurması şeklinde de bir davranış ortaya çıkabilir.

Araştırmada algılanan baba tutumu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç Ceral ve Dağ (2005), Taşgit (2012), Sezer (2010),

Haktanır ve Baran (1998), Duru (1995) ve Aktaş (2011)'in elde ettiği bulgularla örtüşmektedir. Kuzgun (2010)'da otoriter ana-baba tutumunun çocukların benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği ve düşürdüğü, demokratik ana-baba tutumunun ise çocukların benlik saygılarını olumlu etkilediğini belirtmiştir. Aynı araştırmada baba tutumları açısından bakıldığında, genel olarak otoriter babaya sahip olan çocukların daima mutsuz, yaşlılarıyla olan ilişkisinde kaygılı ve güvensiz oldukları, ayrıca bu çocukların günlük faaliyetlerinde çekingen, isteksiz, kendini iyi ifade edemeyen saldırganlık eğilimlerinin yüksek, benlik saygısının ise düşük olduğu görülmüştür.

Çocuklar ilk sosyal becerilerini, iletişimde buldukları anne baba veya yetişkinlerden öğrenmektedirler. Daha sonra kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinlerle etkileşim sonucu sosyal beceriler oluşmaya başlamaktadır. Sevgisini gösteren ve sosyal tepkiler veren ebeveynlerin çocuklarının, hayatı daha olumlu algılayıp diğer insanlara kurulan ilişkileri bir ödül olarak algıladıkları bilinmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, göre anne babalara, çocuklarının gelişim ihtiyaçlarına yönelik duyarlılığı arttırıcı eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılmasının gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca aile eğitimlerinde demokratik aile tutumlarının ergenin benlik kavramını olumlu etkilediği konusunda aileleri bilinçlendirmelidirler.

Benlik saygısının seviyesi, çocuğun okuldaki başarısını, stres ile başa çıkma etkinliğini, arkadaşlık ve dostluk ilişkilerinin gelişmesini, canlılık ve eğlenebilirlik derecesini etkilemektedir. Benlik saygısı yüksek seviyede ve tutarlı olarak gelişen çocuklar, canlı ve enerjileri yüksektir. Bu çocuklar kendilerine güvenen kişiliktedirler. Zayıf yapılanmış benlik saygısına sahip çocuklar ise

canlılık ve enerjilerini kaybetmiş, kendisine güvenmeyen, hatta kendini utanç verici değersiz ve çaresiz hisseden, başarı ve becerileri azalmış çocuklardır.

Genel olarak bakıldığında çocukların baba tutum ve benlik saygısı algılarını geliştirmek için ailelere şu öneriler getirilebilir:

- Çocuklara değerli oldukları hissettirilmeli.
- Aileyi ilgilendiren bir karar alınacağı zaman duruma göre çocukların fikirleri de alınmalı
- Çocuğa sadece onu sevdiğini söylemek yerine, onun neden sevildiğın açıklamalı
- Çocuğun koşulsuz sevildiği özellikle vurgulanmalı
- Çocukları, ebeveynlerin yaşamına olan olumlu etkilerini onlarla paylaşılmalı
- Konuşurken onların düzeyine inilmeli
- Çocukların kendilerini aşağılamaları engellenmeli.
- Hataları söylenmeli ancak neden hata olduğu açıklanmalı
- Benlik saygısını kazansın diye çocukların her davranışları onaylanmamalı
- Güçlü oldukları konulardan çocuklardan yardım istenilmeli
- Başarabileceği işlerde ona güvendiğini belirterek o işin tamamen tek başına yapmasına müsaade edilmeli.
- Çocuğa zaman ayırarak onu önemli olduğu hissettirilmeli.

Yukarıda da belirtildiği gibi, anne babası ile iletişimi iyi ve ihtiyaçları doğru şekilde karşılanan, yeterli sosyal çevresi olan çocukların benlik algısı olumlu yönde gelişeceğinden(Sezer, 2010), anne babalara yönelik eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılmasının yararı olacağı açıktır.

Anne babaların çocukların gelişim ihtiyaçlarının farkında olmasını ve çocuklarla doğru iletişim kurmalarını sağlayacak daha fazla araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu tür çalışmalar, yurt çapındaki yaygın kurumları ve olanakları bakımından Milli Eğitim Bakanlığı yoluyla daha hızlı ve etkin hale getirilebilir. Okulöncesi eğitim düzeyinden başlanarak, tüm eğitim basamağındaki çocukların anne babalarına yönelik çalışmalar yapılabilir. Benlik algısının gelişmesinde en etkili yol anne ve babanın eğitilmesidir. Eğitim kurumları ve eğitimciler bu konuda sistemli ve planlı çalışmalar yapıp uygulamaya koymalıdır. Yapılabilecekler için şu öneriler getirilebilir;

- Okullarda veli okulları adı altında eğitimler verilmelidir.
- Üniversitelerin bünyesinde anne baba okulu eğitimleri yapılmalıdır.
- Üniversitelerde tek derslik eğitimler verilmelidir.
- Yaygın eğitim kapsamında uzmanlar halk eğitim merkezinde veli eğitimi yapmalıdırlar.
- Sivil toplum kuruluşları bu konudaki çalışmaları daha da arttırmalıdırlar.

Çocukların baba tutum ve benlik saygısı algılarını geliştirmek için araştırmacılar tarafından yapılan çalışma sonuçları eğitimciler ve bu alanda uzman diğer araştırmacılarla paylaşılmalı ve atölyelerle uzmanların bilgi alışverişi yapmasına olanak sağlayacak ortamlar oluşturulmalıdır. Konferans, sempozyum, panel gibi etkinlikler bilgi paylaşımı açısından oldukça faydalı olacaktır.

Sonuç olarak, ailede yeterli zaman ayrılan, sorunları paylaşılan, karar alma sürecine katılan, arkadaş seçimine baskıcı şekilde müdahale edilmeyen, istekleri kabul edilmediği durumlarda açıklama yapılan, özel hayatlarına saygı gösterilen, duygu ve düşüncelerine saygı duyulan ve ifade etmeleri için uygun ortam oluşturulan,

aileleriyle her konuda konuşmaktan çekinmeyen, kız erkek ayırımı yapılmayan, anne babanın fikrini açıkça ifade ettiği ailelere sahip olan çocuklarda diğerlerine göre benlik saygısı çok daha yüksektir. Eğitim düzeyinin benlik saygısını etkileyen önemli bir faktör olduğu, anne ve babanın eğitim düzeyinin ve yaşlarının artmasıyla birlikte çocuklardaki benlik saygısının da arttığı belirtilmişti. Çözüm odaklı ve yapılabilecekler açısından bakıldığında ilgili Bakanlıklar ve akademisyenler önderliğinde, yazılım firmaları tarafından uzaktan eğitim programları oluşturularak ülkenin her yerindeki kişilere aynı anda aynı kalitede eğitim verilmesi sağlanabilir. Ülke çapında sadece çocuk gelişimi ile ilgili bir kanal açılarak (TRT tarafından yapılması en uygunudur) bu alanda herkes ulusal anlamda bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adana, F.,& Kutlu, Y. (2009). Anne-baba tutumlarının adolesanların kendilik kavramı üzerine etkisi. *Journal of Anatolia nursing and health sciences*, 12(2), 18-23.
- Aktaş, S. (2011). 9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Alisinaoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk eğitim bilimleri dergisi*, 1(1), 97-106.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Aydın, O. (2006). Tutumlar. Özkalp E.(Ed.), *Davranış Bilimlerine Giriş* içinde (pp.279-296). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balat, G.U. & Akman, B.(2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 14(2), 175-183.
- Başar, H. (1999). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Önder Yayınevi.
- Baybek, H.& Yavuz, S. (2005). Muğla üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* 14, 73-95.
- Bayhan S. P.& Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Baysal, A. C. (1981). *Sosyal ve örgütsel psikolojide tutumlar*. İstanbul: Yalçın Ofset Matbaası.
- Bilal, G. (1984). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan anne-baba tutumlarının çocukların uyum düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cevher, F.N. & Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: Önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn*, 2, 52-64.
- Ceral, S., Dağ, İ. (2005).Ergenlerde algılanan anne baba tutumlarına bağlı benlik saygısı depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3p) Dergisi*, 13 (2).
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan insana*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*(6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çuhadaroğlu F. (1985). *Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma*. XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimleri Kongresi, Mersin.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik-kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

- Dilek, H. ve Aksoy, A. B. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14 (3), 95- 109.
- Dinç, F. (1992). *Cinsiyetleri farklı lise öğrencilerinin benlik algı düzeylerinin özsaygı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğru, N.,& Peker, R. (2004). Özsaygı geliştirme programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 315-328.
- Duru, A. (1995). *İlkokul 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ile Ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ekşi, A.(1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Erkan, S.; Kaya, A. (2005). *Üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerine yönelik bir grup rehberliği programı. Grupla Psikolojik danışma ve rehberlik programı*.Ankara:Pegem Yayınevi.
- Eldeleklioğlu, J.(1996). *Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda özgüven gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 111-121.
- Erdem, M.,& Akman, Y. (2001). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, A. (2004). *Çocuğun psiko-sosyal gelişiminde babanın rolü*. *Yeni Symposium*, 42(4), 147-153.
- Erkuş, A. (1994). *Psikolojik terimler sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Beta Basın A.Ş.
- Faunce, V.A. (1984). School achievement, social status, and self-esteem. *American Social Psychology Quarterly*, 47(1), 3-14.
- Franzoi, S. L. (2003). *Social psychology*.McGrawHill.
- Gacar, A.,&Yanlış, N. (2012). 13-17 Yaş ergen hentbolcuların benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 45-50.
- Gecas, V. (1972). Parental behavior and contextual variations in adolescent self-esteem. *Washington University,Sociometry*, 35(2), 332-345.
- Gecas, V. Schwalbe, M.L. (1986). Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal of Marriage and Family*, 48(1), 37-46.
- Geçtan, E. (1992). *Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar*(8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Güçray, S. (1989). *Çocuk yuvasında ve aile yanında kalan 9-10-11 yaş çocuklarının özsaygı gelişimini etkileyen bazı etkenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Günday, M. (2010). Genç olmak: Bazen çocuk, bazen yetişkin. Erişim tarihi: 13 Nisan 2011.
<http://www.aktuelpsikoloji.com/genc-olmak-bazen-cocuk-bazen-yetiskin-1366yy.htm>.
- Güngörmüş, O. (1995). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Güngörmüş, O. (2010). *Baba olmak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Haktanır, G.&Baran, G. (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 5(3), 134-141.
- Hamarta, E.& Demirtaş E. (2009). *Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Herken H., Özkan, İ. (1996). Anti-tobacco Influences of pers and parents. *Am. J. Community Psychol*, 24(3).
- Hotaman, D.(1995). *Gülhane Askeri tıp akademisi sağlık meslek yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Işıtan, S. (2005). *Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı, Ankara.
- İkiz, F. E. (2000). *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İnceoğlu, M.(2000). *Tutum-Algı-iletişim*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaplan, A. (2007). *Öfke yönetimi becerileri programının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karaduman, D.(2004). *Dikkat toplama eğitim programının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin dikkat toplama düzeyi, benlik algısı ve başarı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N.(2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kesici, Ş.(2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Kılıçcı, Y. (2006). *Okulda ruh sağlığı*.5. Baskı, Ankara.
- Kızılgın, M.E.(2010). Benlik-Benlik Saygısı ve Ana Baba Tutumları. Erişim Tarihi: 18 Nisan 2015.
http://www.tavsiyeediyorum.com/makale_1348.htm.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Köklü, N. (1995). Tutumların ölçülmesi ve likert tipi ölçeklerde kullanılan seçenekler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 81-93.
- Köknel, Ö. (1989). *Genel ve klinik psikiyatri*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A.(2002). *Ergenlik psikolojisi*(5.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A.(2010). *Ergenin Temel Gelişim Özellikleri: Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne-Baba Tutumları*(2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kurşun, M. (1998). *Elazığ'da iki farklı lisedeki öğrencilerin aile sorunlarının benlik saygısı üzerine etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.
- Kutlu, L., Batmaz, M., Bozkurt, G., Gençtürk, N., & Gül, A. (2007). Annelere çocukluklarında uygulanan ceza yöntemleri ile çocuklarına uyguladıkları ceza yöntemleri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatr Derg*, 8, 22-29.
- Kuzgun, Y.(1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). *PDR'de Kullanılan ölçekler. Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları dizisi:1*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J.(2005). Anne-Baba Tutumları Ölçeği. Yıldız Kuzgun, Y & Bacanlı, F.(Ed.)*PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın dağıtım.
- Lamb, M. E. (1987). Introduction: The emergent American father. In M. E. Lamb (Ed.), *The father's role: Cross-cultural perspectives* içinde(pp. 3-25). New York: Wiley.
- Maccoby, E.E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of Family: Parent Child Interaction (Ed.Mussen, P.H. ve Hetherington) *E.M. Handbook of Child Psychology: Socialitation, Personality and Social Development* içinde(pp1-101). New York: Willey
- Maşrabacı, S. T. (1994). *Hacettepe Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*(Çev. F. Akkoyun).Birmingham: Cassel Educational Limited.
- Onur, B. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öz, F. (2004). *Sağlık alanında temel kavramlar*. Ankara: İmaj Yayınları.

- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (Çok değişkenli analizler)*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özgüven, E. İbrahim (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Öztürk, O. (2002). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Öztürk, A. (2004). *Sosyal kaygıya ilişkin kendini sunma modeli*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. & Temel Şahin, F. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Pişkin, M. (2003). Özsaygı geliştirme eğitimi. *İçinde: Y. Kuzgun (Ed.), İlköğretimde Rehberlik*, 95-123.
- Pleck, J.H. (1987). *American fathering in historical perspective*. In M. S. Kimmel (Ed.) *Changing Men*. Sage publications.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pruett, K. D. (1998). Role of the father. *Pediatrics*, 102(Supplement E1), 1253-1261.
- Razı, G.S., Kuzu, A., Yıldız A.N., Ocakcı, A.F., Arifoğlu, B.Ç. (2009). Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 8(1), 17-26
- Robinson, Kelly. (2003). *Assesment of childhood anxiety: Handbook of psychological & educational assesment of children*, Cecil R. Reynolds, RandyW. Kamphaus (Ed.), 2. Edition, New York: The Guildford Press.
- Seydooğulları, S.Ü. (2008). *Demokratik ve otoriter ana baba tutumlarının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sargin, N.(2001). *Çocuklarda Ruh Sağlığı*.Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saygılı, G.,Kesecioğlu, T.İ. &Kırıktaş, H. (2014). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 210-217.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(1), 1-19.
- Sümer, N. &AnafartaŞendağ, M. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Taşgıt, M. S. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Tavsancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. 11. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tola, D.(2003). *İlkokul 5. sınıf çocuklarında ahlaki yargı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Torucu, K.B. (1990). *13-14 yaşındaki gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve ana-baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tufan, B., (1988). *Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerinde Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Tufan E. ve Güdek B. (2008). Müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 25-40.
- Turaşlı, N. (2006). *6 yaş grubu çocuklarda "Benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programı"nın benlik algısı, sosyal-duygusal uyum düzeyi ile ilköğretime hazırlık becerilerine etkisinin incelenmesi ve demoulin çocuklar için benlik algısı testinin (6 Yaş) Türkçeye Uyarlanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türk, P. M. (1997). İngiliz lise öğrencilerinin benlik saygısı yönünden karşılaştırılması. 3. *Ulusal psikolojik danışma ve rehberlik kongresi kitabı içinde*. Adana: Çukurova Üniversitesi yayını, 21-35.
- Ülküer, N. S. ve Buz, S. (1988). 5-6 Yaş Çocukları Ana-Babalarının Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 69.
- Ünüvar, A. (2007). *Lise öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumları ile kendine saygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Wylie, C. Ruth. (1989). *Measures of self-concept*. USA: University of Nebraska Press.
- Yavuzer, H.(1984). *Çocuk Psikolojisi*. (1. Baskı) İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yavuzer, H. (1994). *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Yaygın anne-baba tutumları: Ana baba okulu*(10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2010). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benli algıları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1987). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı, ruh sağlığı, eğitimi ve ruhsal sorunları (11.Baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yüksel, G.(2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 37-57.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/21/15/967807/dosyalar/2013_03/20085736_tutumlcegi.doc Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/08/965483/dosyalar/2013_02/18012106_coopersmithozsaygienvanteri.doc Erişim Tarihi: 08 Kasım 2014.

EKLER

EK-A : İzin onay belgeleri

EK-B : Araştırmada kullanılan veri toplama araçları

EK-C : Araştırma verilerine uygulanan testler

Sayı : 14475162-302.08.01-500

İstanbul, 13.09.2014

T.C
İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Gelişim Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programı 12 11 04 105 numaralı öğrencisi Nebahat SANCAR'ın tez danışmanlığını Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ayla OKTAY'ın üstlendiği "Babaların Tutumunun Çocukların Benlik Kavramına Etkisi" başlıklı bir araştırma yapmaktadır.

Araştırmada ihtiyaç duyulan verileri toplamak amacıyla, konuya ilişkin MEB Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 11.04.2007 tarih ve 1950 sayılı yazılı emri ve Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi dikkate alınarak ekteki tez önerisi hazırlanmıştır.

Söz konusu çalışmayla ilgili olarak İstanbul ili, Maltepe, Kartal, Pendik ilçelerinde bulunan **tüm özel ve devlet eğitim kurumlarında öğrenim gören tüm öğrencilerine ve babalarına** yönelik bir anket yapması hususunu emir ve müsaadelerimize saygularıyla arz ederim.

EK: Tez Önerisi

STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

Nebahat SANCAR
Adres: Selanik Cd. Edirne Sk. No:3 D-5 Cevizli Kartal/İSTANBUL
GSM: 0553 454 58 90
nebahatpsancar@hotmail.com

22 Eylül 2014
4732901

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/20/4927953

31/10/2014

Konu: Araştırma (Nebahat SANCAR)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a) Maltepe Üniversitesi'nin 13.09.2014 tarih ve 500 sayılı yazısı.

b) MEB. Yen. ve Eğt. Tek. Gn Md. 07.03.2013 tarih ve 316 sayılı 2012/13 nolu genelgesi.

c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 27.10.2014 tarihli tutanağı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Nebahat SANCAR'ın "*Babaların Tutumunun Çocukların Benlik Kavramına Etkisi*" konulu tezine dair araştırma çalışmasını İlimiz Maltepe, Kartal, Pendik ilçelerinde bulunan tüm özel ve devlet eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenci ve babalarına; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, veri toplama araçlarının eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr.Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
31/10/2014

Yusuf Ziya KARACA EV
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-1 Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden Oda5-1612-39a5-85b6-5106 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/44/4999587
Konu: Araştırma (Nebahat SANCAR)

04/11/2014

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne)

İlgi: a) 13/09/2014 tarihli ve 500 sayılı yazınız
b) Valilik Makamı'nın 31/10/2014 tarihli ve 59090411/20/4927953 sayılı onayı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Nebahat SANCAR'ın "**Babaların Tutumunun Çocukların Benlik Kavramına Etkisi**" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Murat ADALI
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER
Ek-1 Valilik Onayı
Ek-2 Ölçekler

Elektronik İmza Aslı Sistemimizde Mevcuttur	
Adı Soyadı:	
Ünvanı:	
Tarih:	11/11/2014
İmza:	M. Talha ÇELEBİ Bölüm Şefi

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü (Strateji Bölümü)
Bab-ı Ali Yokuşu Ankara Cad. D-Blok No:13 34417 Cağaloğlu-İstanbul

Santral : 212-455 04 00 (Dahili:239) Faks :212-455 06 52
E-posta: sgb34@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2698-7f4c-3bbe-8290-59e3 kodu ile teyit edilebilir.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğrenciler,

Bu anket akademik bir çalışma amacıyla hazırlanmıştır. Sizden istenen, bu cümlelerde belirtilen davranışların size uygun olan seçeneğini işaretlemenizdir. Burada önemli olan sizin görüş ve duygularınızdır. Verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, arkadaşlarınıza, ana-babalarınıza, öğretmenlerinize ya da bir başka kişiye gösterilmeyecektir. Ayrıca cevaplarınız kişisel olarak değerlendirilmeyecek, araştırmaya katılan tüm öğrencilerle birlikte bir bütün olarak değerlendirilecektir.

Anketlerde yer alan soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığınız durumlarda bile sadece bir seçeneği işaretleyiniz. Herhangi bir maddeye ilişkin her iki seçeneği de işaretlediğinizde ya da her iki seçeneği de boş bıraktığınızda bu soru maddesine ilişkin yanıtınızın geçersiz sayılacağını unutmayınız.

Cinsiyetiniz Kız Erkek

Sınıfınız 6. Sınıf 7. Sınıf

Annenizin eğitim durumu

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

Babanızın eğitim durumu

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

Annenizin yaş aralığı

31-35 yaş 36-40 yaş 41-45 yaş 46 yaş ve üzeri

Babanızın yaş aralığı

31-35 yaş 36-40 yaş 41-45 yaş 46 yaş ve üzeri

Ailenizin aylık toplam geliri

1000 TL'den az 1000-3000 TL 3000-5000 TL 5000 TL üzeri

BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Okuduğunuz cümle babanızın yaptığı davranışa benziyorsa cevap kâğıdındaki "Babamın Davranışına Benziyor" seçeneğine çarpı (X) koyarak işaretleyin Okuduğunuz cümle babanızın yaptığı davranışa benzemiyorsa "Babamın Davranışına Benzemiyor" seçeneğine çarpı (X) koyarak işaretleyin.

SNO	MADDE	Babama Benziyor	Babama Benzemiyor
1.	Beni her zaman anlamaya çalışır	☐	☐
2.	Beni ilgilendiren konulardaki kararları her zaman kendisi verir	☐	☐
3.	Kendime ilişkin ufak tefek kararlar almaya beni özendirir	☐	☐
4.	Kendi koyduğu kararlara uymamı ister	☐	☐
5.	Ben bir şey anlatırken sözümü kesmez	☐	☐
6.	Onun istediği gibi davranmazsam beni cezalandırır	☐	☐
7.	Kendimi önemli ve değerli biri olarak görmeme yardımcı olur	☐	☐
8.	Aynı fikirde olmadığımız zaman kendi fikirlerini kabul etmem için beni zorlar	☐	☐
9.	Evde fikirlerimi rahatça anlatmamı doğal karşılar	☐	☐
10.	Beni cezalandırmak yerine sorunları benimle konuşarak çözümlenmeye çalışır	☐	☐
11.	Okulda çok başarılı olmam için beni öyle zorlar ki zayıf not almaktan çok korkarım	☐	☐
12.	Bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar	☐	☐
13.	Küçük hatalarım bile şiddetle cezalandırılır	☐	☐
14.	Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz	☐	☐
15.	En ufak eşyayı kaybetsem bile beni cezalandırır	☐	☐
16.	Bana bir eşya alınırken birlikte karar veririz	☐	☐
17.	Bir şeyi yapmam istendiğinde hiçbir mazeretimi dinlemez	☐	☐
18.	Merak ettiğim konularda sorduğum soruları cevaplandırmaya çalışır	☐	☐
19.	Gelecekle ilgili planlarımı dikkatle dinler fakat hiçbir zaman amaçlarımı belirlemeye çalışmaz	☐	☐
20.	Haklı olduğum zaman bunu bana açıkça söyler	☐	☐
21.	Beni o kadar çok kontrol eder ki bazen çok bunalırım	☐	☐
22.	Beni sık sık döverek cezalandırır	☐	☐
23.	Ancak istediği gibi davrandığım zaman bana sevgi gösterir	☐	☐
24.	Ailemizle ilgili karar alınırken benim fikirlerimi de dikkate alır	☐	☐
25.	Yapabileceğimden fazlasını yapmam için beni zorlar	☐	☐
26.	Neyi, nasıl yapacağıma her zaman o karar verir	☐	☐

BENLİK SAYGISI ENVANTERİ

Aşağıda her insanın zaman zaman hissedebileceği bir takım durumlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu maddelerde belirtilen ifadeler, eğer sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlıyor ve çoğunlukla size uygun geliyorsa ilgili sorunun karşısındaki “Evet” sütununa bir (X) işareti koyunuz. Bu ifadeler eğer genellikle sizin hissettiklerinizi tanımlamıyor ve çoğunlukla size uygun gelmiyorsa bu durumda da “Hayır” sütununa bir (X) işareti koyunuz.

SNO	MADDE	Evet	Hayır
1.	Başıma gelenlerden genellikle rahatsız olmam	☐	☐
2.	Sınıfta huzurunda konuşma yapmak bana çok güç gelir	☐	☐
3.	Eğer gücüm yetse kendimle ilgili değiştirmek istediğim pek çok özelliğini var	☐	☐
4.	Herhangi bir konuda fazla zorlanmadan kara verebilirim	☐	☐
5.	İnsanlar benimle birlikte hoş ve eğlenceli vakit geçirirler	☐	☐
6.	Evdeyken kolayca canım sıkılır keyfim kaçır	☐	☐
7.	Yeni şeylere alışmam uzun zaman alır	☐	☐
8.	Yaşıtlarım tarafından seviliyorum	☐	☐
9.	Anne-babam genellikle duygularımı genellikle dikkate alır	☐	☐
10.	Güçlükler karşısında kolayca pes ederim	☐	☐
11.	Anne ve babamın benden beklentisi çok fazla (aşırı derecede)	☐	☐
12.	Kendim olabilmek oldukça zor	☐	☐
13.	Hayatımda her şey karmakarışık	☐	☐
14.	Arkadaşlarım genellikle düşüncelerimi izlerler	☐	☐
15.	Kendimi değersiz görüyorum	☐	☐
16.	Pek çok kere evden kaçmayı (başımı alıp gitmeyi) düşündüğüm olmuştur	☐	☐
17.	Okuldayken sıkça canımın sıkıldığını hissederim	☐	☐
18.	Çoğu insan kadar güzel görünümlü biri değilim	☐	☐
19.	Söyleyecek bir şeyim olduğunda onu genellikle çekinmeden söylerim	☐	☐
20.	Anne-babam beni anlıyor	☐	☐
21.	İnsanların çoğu benden daha çok seviyor	☐	☐
22.	Anne-babamın çoğu zaman beni sanki zorladıklarını hissediyorum	☐	☐
23.	Okuldayken çoğu zaman cesaretim kırılıyor	☐	☐
24.	Sık sık keşke başka birisi olsam diye arzuluyorum	☐	☐
25.	Bana güvenilmez kendimi güvenilir biri olarak görmüyorum (bana bel bağlanmaz)	☐	☐

ARAŞTIRMA VERİLERİNE UYGULANAN TESTLER

Örneklem Dağılımı Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Baba Tutum Puanı,	,066	155	,095	,987	155	,159
Benlik Saygısı Puanı	,064	155	,200	,990	155	,303

Değişkenlere Göre Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi Sonuçları

Bağımsız Değişken		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Cinsiyet	Baba Tutumu	2,000	1	153	,159
	Benlik Saygısı	2,114	1	153	,148
Sınıf Düzeyi	Baba Tutumu	,104	1	153	,748
	Benlik Saygısı	1,208	1	153	,273
Anne Eğitim Durumu	Baba Tutumu	,098	3	151	,961
	Benlik Saygısı	1,659	3	151	,178
Baba Eğitim Durumu	Baba Tutumu	,091	3	151	,965
	Benlik Saygısı	1,155	3	151	,329
Anne Yaşı	Baba Tutumu	,126	3	151	,944
	Benlik Saygısı	,990	3	151	,399
Baba Yaşı	Baba Tutumu	,234	3	151	,872
	Benlik Saygısı	1,523	3	151	,211
Aile Toplam Geliri	Baba Tutumu	1,116	3	151	,345
	Benlik Saygısı	1,669	3	151	,176

Öğrencilerin Baba Tutum Ölçeğine Verdikleri Yanıtlar

SNO	MADDE	n	%
1.	Beni her zaman anlamaya çalışır	128	82,58
2.	Beni ilgilendiren konulardaki kararları her zaman kendisi verir	88	56,77
3.	Kendime ilişkin ufak tefek kararlar almaya beni özendirir	105	67,74
4.	Kendi koyduğu kararlara uymamı ister	51	32,90
5.	Ben bir şey anlatırken sözümü kesmez	103	66,45
6.	Onun istediği gibi davranmazsam beni cezalandırır	104	67,10
7.	Kendimi önemli ve değerli biri olarak görmeme yardımcı olur	104	67,10
8.	Aynı fikirde olmadığımız zaman kendi fikirlerini kabul etmem için beni zorlar	108	69,68
9.	Evde fikirlerimi rahatça anlatmamı doğal karşılar	94	60,65
10.	Beni cezalandırmak yerine sorunları benimle konuşarak çözümlenmeye çalışır	93	60,00
11.	Okulda çok başarılı olmam için beni öyle zorlar ki zayıf not almaktan çok korkarım	105	67,74
12.	Bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar	113	72,90
13.	Küçük hatalarım bile şiddetle cezalandırılır	121	78,06
14.	Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz	112	72,26
15.	En ufak eşyayı kaybetsem bile beni cezalandırır	118	76,13
16.	Bana bir eşya alınırken birlikte karar veririz	98	63,23
17.	Bir şeyi yapmam istendiğinde hiçbir mazeretimi dinlemez	103	66,45
18.	Merak ettiğim konularda sorduğum soruları cevaplandırmaya çalışır	106	68,39
19.	Gelecekle ilgili planlarımı dikkatle dinler fakat hiçbir zaman amaçlarımı belirlemeye çalışmaz	69	44,52
20.	Haklı olduğum zaman bunu bana açıkça söyler	122	78,71
21.	Beni o kadar çok kontrol eder ki bazen çok bunalırım	96	61,94
22.	Beni sık sık döverek cezalandırır	132	85,16
23.	Ancak istediği gibi davrandığı zaman bana sevgi gösterir	83	53,55
24.	Ailemizle ilgili karar alınırken benim fikirlerimi de dikkate alır	107	69,03
25.	Yapabileceğimden fazlasını yapmam için beni zorlar	104	67,10
26.	Neyi, nasıl yapacağıma her zaman o karar verir	118	76,13

Öğrencilerin Benlik Saygısı Ölçeğine Verdikleri Yanıtlar

SNO	MADDE	n	%
1.	Başıma gelenlerden genellikle rahatsız olmam	57	36,77
2.	Sınıfında huzurunda konuşma yapmak bana çok güç gelir	90	58,06
3.	Eğer gücüm yetse kendimle ilgili değiştirmek istediğim pek çok özelliğini var	91	58,71
4.	Herhangi bir konuda fazla zorlanmadan kara verebilirim	101	65,16
5.	İnsanlar benimle birlikteyken hoş ve eğlenceli vakit geçirirler	119	76,77
6.	Evdeyken kolayca canım sıkılır keyfim kaçır	97	62,58
7.	Yeni şeylere alışmam uzun zaman alır	99	63,87
8.	Yaşıtlarım tarafından seviliyorum	117	75,48
9.	Anne-babam genellikle duygularımı genellikle dikkate alır	105	67,74
10.	Güçlükler karşısında kolayca pes ederim	118	76,13
11.	Anne ve babamın benden beklentisi çok fazla (aşırı derecede)	94	60,65
12.	Kendim olabilmek oldukça zor	114	73,55
13.	Hayatımda her şey karmakarışık	122	78,71
14.	Arkadaşlarım genellikle düşüncelerimi izlerler	83	53,55
15.	Kendimi değersiz görüyorum	132	85,16
16.	Pek çok kere evden kaçmayı (başımı alıp gitmeyi) düşündüğüm olmuştur	119	76,77
17.	Okuldayken sıkça canımın sıkıldığını hissedirim	102	65,81
18.	Çoğu insan kadar güzel görünümlü biri değilim	103	66,45
19.	Söyleyecek bir şeyim olduğunda onu genellikle çekinmeden söylerim	93	60,00
20.	Anne-babam beni anlıyor	103	66,45
21.	İnsanların çoğu benden daha çok seviliyor	111	71,61
22.	Anne-babamın çoğu zaman beni sanki zorladıklarını hissediyorum	101	65,16
23.	Okuldayken çoğu zaman cesaretim kırılıyor	106	68,39
24.	Sık sık keşke başka birisi olsam diye arzuluyorum	115	74,19
25.	Bana güvenilmez kendimi güvenilir biri olarak görmüyorum (bana bel bağlanmaz)	131	84,52

